

Jaarverslag 2003

Pax Christi Nederland

De missie van Pax Christi geeft aan waar wij voor staan: Pax Christi wil als onafhankelijke, vitale beweging zowel in Nederland als in conflictgebieden stem geven aan de hoop op vrede. Wij willen samenwerken aan verzoening, vrede en gerechtigheid; en bijdragen aan de vestiging van een internationale rechts- en vredesorde. Pax Christi beschouwt het als haar kernopdracht om bij te dragen aan demilitarisering en oplossing van gewelddadige conflicten, versterking van democratie en internationaal recht, en opbouw van vrede. Als onafhankelijke vredesbeweging wortelt Pax Christi in de katholieke geloofsgemeenschap en kenmerkt zij zich door haar oecumenische oriëntatie en samenwerking met verwante organisaties en religies. Vrede is immers een opdracht die alle mensen aangaat. We beschouwen solidariteit met slachtoffers van oorlogsgeweld en dragers van vitale vredesinitiatieven als onze centrale waarde, als onze uiterste kwaliteitsmaatstaf aan de hand waarvan wij verantwoording afleggen aan onze stakeholders: onze achterban in Nederland, onze partnerorganisaties in conflictgebieden, onze donoren en onze medewerkers.

Inhoud

Wie is Pax Christi?	2
Voorwoord	4
Vrede vorm geven	7
De vier thema's van Pax Christi	12
• Veiligheid en lichte wapens	13
• Economische dimensies van conflicten	14
• Versterking van mensenrechten, vrije media en democratie	16
• Steun aan lokale vredesinitiatieven	17
Projecten en Partners	18
Afrika	19
• Hoorn van Afrika (Soedan en Ethiopië): eerste stappen naar vrede	19
• Grote Meren-gebied: DR Congo, Rwanda en Burundi	22
• Oeganda: taaie conflicten en overbewapening van burgers	24
Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië	26
• Servië, Montenegro, en Kosovo	27
• Macedonië: veiligheid, lichte wapens en interregionale samenwerking	28
• Tsjetsjenië: rechtshulp voor slachtoffers mensenrechtenschendingen	30
Latijns-Amerika	31
• Colombia: aandacht voor indiaanse gemeenschappen	32
• Cuba: arrestatiegolf onder dissidenten	33
Midden-Oosten	35
• Irak	36
• Israël en Palestina	36
• Libanon, Syrië en Jordanië	37
Activiteiten in Nederland	39
• Ledenberaden	40
• Campagnes	40
• Vredesspiritualiteit	41
Organisatie en medewerkers	44
Financiën	48
• Vredesbeweging Pax Christi	49
• Geconsolideerde Staat van Baten en Lasten	53
• Geconsolideerde balans	54
• Accountantsverklaring	55
Bijlagen	
1. Partnerorganisaties Pax Christi	56
2. Besturen en medewerkers Pax Christi per 31 december 2003	60
Colofon	64

Wie is Pax Christi?

De missie van Pax Christi geeft aan waar we ons voor inzetten: Pax Christi wil als onafhankelijke, vitale beweging zowel in Nederland als in conflictgebieden stem geven aan de hoop op vrede. Wij willen samenwerken aan verzoening, vrede en gerechtigheid; en bijdragen aan de vestiging van een internationale rechts- en vredesorde.

Pax Christi beschouwt het als haar kernopdracht om middels spiritualiteit, studie en actie bij te dragen aan demilitarisering en oplossing van gewelddadige conflicten, versterking van democratie en internationaal recht, en opbouw van vrede.

Als onafhankelijke vredesbeweging wortelt Pax Christi in de katholieke geloofsgemeenschap en kenmerkt zij zich door haar oecumenische oriëntatie en samenwerking met verwante organisaties en religies. Vrede is immers een opdracht die alle mensen aangaat.

We beschouwen solidariteit met slachtoffers van oorlogsgeweld en dragers van vitale vredesinitiatieven als onze centrale waarde, als onze uiterste kwaliteitsmaatstaf aan de hand waarvan wij verantwoording afleggen aan onze *stakeholders*: onze achterban in Nederland, onze partnerorganisaties in conflictgebieden, onze donoren en onze medewerkers.

Wat doen we?

Pax Christi heeft een eigen interventierepertoire dat zij inzet voor het bereiken van haar doelstellingen. We werken door beleidsbeïnvloeding, conflicttransformatie, capaciteitsopbouw, vredesopbouw, communicatie en campagnes aan de volgende thema's:

- veiligheid en lichte wapens
- economische dimensies van conflicten
- versterking van mensenrechten, vrije media en democratie
- steun aan lokale vredesinitiatieven.

Wie zijn onze partners?

Pax Christi implementeert en ondersteunt programma's in zo'n twintig landen in Centraal-Afrika, de Hoorn van Afrika, Zuidoost-Europa, het Midden-Oosten en Latijns-Amerika. We werken daar samen met bijna 150 partnerorganisaties. Het gaat veelal om non-gouvernementele organisaties en organisaties die aan de basis van hun samenleving werken aan vrede en verzoening. Pax Christi richt zich in het bijzonder op de ondersteuning van kleine en vitale initiatieven die (nog) niet kunnen rekenen op steun en financiering door grote donororganisaties. Soms gaat het zelfs om veelbelovende initiatieven van individuen. We begeleiden en ondersteunen die initiatieven intensief, op maat en op basis van een grondige analyse van de politieke context en de problemen die zich daar voordoen. Daar ligt onze toegevoegde waarde.

Voor het draagvlak, de effectiviteit en de kwaliteit van ons werk is samenwerking noodzakelijk, met partners in zowel het buitenland als Nederland. Pax Christi heeft daarom met de ontwikkelingsorganisatie Cordaid een strategische samenwerkingsovereenkomst gesloten. Maar we hebben ook langjarige samenwerkingsrelaties met bijvoorbeeld Pax Christi Internationaal, IKV, ICCO, Vastenactie en andere maatschappelijke organisaties.

Waar staan we voor?

Pax Christi is een middelgrote, onafhankelijke, professionele en politiek relevante speler in het domein van internationale samenwerking. Conflictoplossing en vredesopbouw zijn onze kerncompetenties. Onze opdrachtgevers zijn de partnerorganisaties in conflictgebieden en onze achterban in Nederland. Voor medewerkers wil Pax Christi een plek zijn waar zij hun werk op ambachtelijke wijze met persoonlijke toewijding en professionele deskundigheid kunnen uitvoeren. Voor onze financiers willen we een betrouwbare onafhankelijke partner zijn die verantwoording en rekenschap aflegt.

Bij Pax Christi en haar veldkantoren in Afrika, de Balkan, latijns-Amerika en het Midden-Oosten werken 41 mensen. In 2003 werd € 3,5 miljoen besteed aan internationale vredesprojecten, een stijging van 25 procent ten opzichte van 2002.

Voorwoord

De vicieuze cirkel van falende staten, extreme armoede en gewapend geweld

Gewapend geweld bedreigt de realisering van de millenniumdoelstellingen, de in VN-verband afgesproken taakstelling voor internationale samenwerking. Een voorbeeld ter illustratie.

Eén van de millenniumdoelstellingen is dat voor 2015 alle kinderen basisonderwijs moeten kunnen volgen. De Nederlandse regering besteedt daarom 15% van het ontwikkelingsbudget aan primair onderwijs in het Zuiden. Dat is een goede zaak. Maar beseffen we wel dat 82% van de kinderen die nu niet naar de basisschool gaan in conflictgebieden of in de nadagen van een oorlog leven? Als wij het recht van deze kinderen op basisonderwijs willen realiseren, moet er eerst een einde komen aan geweld en onveiligheid. Zolang oorlogsgeweld scholen vernietigt, onderwijzers doodt, kinderen op de vlucht jaagt, zolang de weg naar school onveilig is en bezaait met landmijnen, zolang zullen kinderen die leven in door oorlogsgeweld geteisterde gebieden geen onderwijs krijgen.

Het behoort natuurlijk tot de verantwoordelijkheden van de staat zijn burgers bescherming te bieden. Maar nog steeds falen te veel overheden daarin. Falende staten en slecht bestuur leiden tot sociale onveiligheid die we herkennen aan armoede, werkloosheid en corruptie. En sociale onveiligheid gekoppeld aan ongebreidelde verspreiding van wapens - wereldwijd zijn meer dan 550 miljoen lichte maar dodelijke wapens in omloop - leidt tot ongecontroleerd geweld, escalerende conflicten en groeiende fysieke onveiligheid. En fysieke onveiligheid stimuleert de vraag naar wapens voor zelfbescherming waardoor mogelijkheden voor goed bestuur en een effectieve overheid verder afnemen.

Zonder het doorbreken van deze vicieuze cirkel van falende staten, toenemende armoede en gewapend geweld zijn de millenniumdoelstellingen voor ontwikkelingssamenwerking niet te realiseren. Dat geldt zeker voor mensen die leven in *no-go area's*, in die gebieden waar de staat het laat afweten en burgers voor hun veiligheid of zijn overgeleverd aan *warlords* en *hooligans* of aan wapens waarmee zij hun eigen bestaan veilig proberen te stellen.

Bij dit jaarverslag treft u de door Pax Christi gepubliceerde wereldkaart van falende staten aan. Deze wereldkaart geeft een onthutsend beeld: in grote delen van de wereld slagen overheden er niet meer in burgers veiligheid te verschaffen en de rechtsorde te handhaven. Alleen al in Afrika leven globaal 614 miljoen mensen in *no-go area's* zonder (voldoende) overheidsgezag en goed bestuur. Slechts 28% van de totale bevolking in Afrika kan rekenen op effectieve bescherming door de overheid. Wereldwijd leven op basis van de wereldkaart van Pax Christi 2,3 miljard mensen in gebieden waar hun veiligheid niet door de overheid is gegarandeerd.

Veel mensen hebben gehoopt dat economische groei en ontwikkelingssamenwerking een einde zouden maken aan falende staten met hun slecht bestuur en hun gebrekkig vermogen de wet te handhaven en de veiligheid te garanderen. Maar meer en meer groeit de overtuiging dat zonder goed bestuur, zonder wetshandhaving ontwikkeling en economische groei niet mogelijk zijn. Dat zonder de oplossing van de vele gewapende conflicten en de ongebreidelde verspreiding van wapens die daar mee samenhangt goed bestuur een illusie is.

Wij blijven geloven dat vrede de vrucht van gerechtigheid is maar gerechtigheid is evenzeer de vrucht van vrede. Als door oorlog en wapens kinderen niet naar school kunnen moeten vrede en ontwapening prioriteit zijn in internationale samenwerking. Het doorbreken van de vicieuze cirkel van gewapend geweld, falende staten en extreme armoede vraagt om mobilisatie van vredeskrachten en internationale assistentie. Niet alleen op het gebied van armoedebestrijding, niet alleen op het gebied van goed bestuur maar ook en vooral op het gebied van conflictoplossing en ontwapening.

Pax Christi wil hieraan in alle bescheidenheid een bijdrage leveren. Wij doen dat ondermeer door te investeren in lokale vredeskrachten en door bij te dragen aan innovatiestrategieën voor conflictoplossing en ontwapening. Deze vredesprocessen moeten zich op nationaal niveau voltrekken. Maar juist waar nationale staten falen wil Pax Christi ook in lokale vredeskrachten investeren. Juist daar kunnen organisaties als Pax Christi een vitale bijdrage leveren aan het doorbreken van de vicieuze cirkel.

De complexe samenhang tussen ontwikkeling, goed bestuur en veiligheid vraagt om nieuwe innovatieve strategieën op het snijvlak van vrede en ontwikkeling en om samenwerking tussen particuliere organisaties enerzijds en tussen particuliere organisaties en overheden anderzijds. Daarom werkt Pax Christi, wanneer onze missie dat vraagt, graag samen. Met non-gouvernementele organisaties en met overheden, zowel in het Noorden als het Zuiden. Strategische allianties zoals die tussen Cordaid en Pax Christi en partnerschappen zoals *the Voluntary Principles on Security and Human Rights* waarin Pax Christi samenwerkt met Shell en de Nederlandse overheid zijn noodzakelijk.

En soms lukt het om de vicieuze cirkel van armoede, geweld en wanbestuur te doorbreken. In Soedan bracht Pax Christi de leiders van twee bevolkingsgroepen bij elkaar, twee stammen die al jaren in een bloedige strijd met elkaar zijn verwickeld. De Anuak en de Murle tekenden een vredesovereenkomst. De vruchten hiervan zijn duidelijk. Murle doen weer zaken met de Anuak. Er is geen veerroof meer en er kan veilig worden gereisd. Het enige ziekenhuisje op grondgebied van de Anuak is nu ook toegankelijk voor de Murle en kan de stroom van patiënten bijna niet meer aan. En de kinderen van de verschillende stammen spelen nu samen op dezelfde school.

Zo bemiddelde Pax Christi in Soedan in 2003 bij ongeveer twintig lokale vredesovereenkomsten. Met uw steun zullen we dit werk voortzetten. Want de vicieuze cirkel van gewapend geweld, falende staten en extreme armoede moet doorbroken worden.

+ A.H. van Luyn s.d.b.
Voorzitter Pax Christi Nederland

Dr. Th.H.J. Stoelinga
Voorzitter Raad van Toezicht Pax Christi Projecten

Vrede vorm geven

Pax Christi heeft in 2003 haar toegevoegde waarde bewezen in de ondersteuning van en samenwerking met ruim honderd partnerorganisaties in (voormalige) conflictgebieden. Met dit jaarverslag willen wij u daarvan een beeld geven. Daarmee vervult dit verslag ook een functie in de verantwoording die Pax Christi wil afleggen aan haar *stakeholders*: onze partnerorganisaties, donoren, medewerkers en achterban.

Tijdens partnerconsultaties in Bukavu (Grote Merengebied; mei), Kinshasa (Grote Merengebied; oktober), Vukovar (Balkan; oktober) en Beiroet (Midden-Oosten; december) legde Pax Christi verantwoording af aan haar partnerorganisaties, die we als onze voornaamste opdrachtgevers beschouwen. Deze consultaties boden partnerorganisaties tevens de gelegenheid hun strategieën en capaciteiten te versterken door trainingen en uitwisseling van ervaringen.

Pax Christi zet zich in voor toenemende samenwerking tussen partnerorganisaties op regionaal niveau. In 2003 zijn we daarin opnieuw geslaagd, bijvoorbeeld in de Balkan, waar partnerorganisaties uit landen die tot voor kort in oorlog met elkaar waren, samenwerking zoeken. Zij leggen daarmee de basis voor integratie van de Balkan in de Europese gemeenschap van waarden en op termijn de Europese Unie. In Centraal-Afrika is een hecht Pax Christi-netwerk van partnerorganisaties uit Congo, Rwanda en Burundi ontstaan. Ook hier overbruggen onze partners de conflictgrenzen en werken ze samen in een gemeenschappelijk Pax Christi-programma voor verzoening en vrede. In Syrië, Libanon, Jordanië, Israël en de Palestijnse gebieden werkt Pax Christi, vaak als pionier en onder moeilijke omstandigheden, aan de opbouw van een regionaal netwerk.

In beleidsmatig opzicht leverde Pax Christi in 2003 bijdragen aan onderzoek naar en beleid voor veiligheidsstrategieën van lokale gemeenschappen in regio's waar de staat geen veiligheid kan garanderen. In 2003 organiseerden we in Arua (Soedan) opnieuw een cross-border conferentie voor partnerorganisaties en representanten van overheid, leger, politie en kerken uit Congo, Oeganda en Soedan. Bovendien onderzocht Pax Christi de mogelijkheid van ontwapening en veiligheidsinitiatieven in de Hoorn van Afrika. Partnerorganisaties uit Afrika en de Balkan, wetenschappers en vertegenwoordigers van regeringen en multilaterale instellingen wisselden ervaringen en inzichten uit op basis van deze onderzoeken en conferenties die door Pax Christi zijn gefaciliteerd. Minister Van Ardenne ging tijdens een publiek debat het gesprek hierover aan met Pax Christi en haar partners.

In november sprak minister De Hoop Scheffer een internationale conferentie over explosieve oorlogsresten en clustermunities toe. De conferentie, door Pax Christi georganiseerd, vormde de opmaat voor een internationale campagne waaraan tal van internationale humanitaire organisaties deelnemen.

Vrede stem geven/betrokkenheid achterban

De betrokkenheid van de achterban van Pax Christi is van belang voor de legitimiteit van ons werk. In 2003 heeft Pax Christi onder het motto 'Formeer vrede! Ontwapen Irak zonder oorlog' een campagne gevoerd die tot veel respons leidde bij onze leden en het Nederlands publiek. Daarnaast legde een expertgroep van betrokken leden de basis voor twee beleidsdocumenten. In de nota 'Preventieve oorlog of preventieve vrede' geeft Pax Christi haar visie op de nationale veiligheidsstrategie van de VS. In de nota 'Agenda voor collectieve veiligheid' schetsen we ons meerjarenbeleid op het gebied van vrede en veiligheid. Beide nota's zijn mede gebaseerd op twee ledenraadplegingen.

In 2003 kwam de Algemene Ledenvergadering van Pax Christi twee keer bijeen. De vergadering gaf in principe goedkeuring aan het beleid op hoofdlijnen voor 2004 en aan een voorgenomen structuur- en bestuurswijziging van de vereniging.

Samenwerken aan vrede / strategische samenwerking

Pax Christi vormt samen met Cordaid een strategische alliantie. Doelstellingen zijn onder meer de versterking van de vredes- en mensenrechtencapaciteit van partnerorganisaties overzee, beïnvloeding van Nederlands en Europees beleid, bewustwording bij een breed

Nederlands publiek en uitwisseling van expertise en capaciteiten tussen Cordaid en Pax Christi. De samenwerkingsovereenkomst is in 2003 met vier jaar verlengd.

De alliantie gaf vorig jaar een impuls aan het verzet tegen de preventieve oorlog in Irak. Verder organiseerde Pax Christi in samenwerking met Cordaid en het Rode Kruis een parlementair delegatiebezoek aan Colombia. Het bezoek van de bijna Kamerbrede delegatie leidde ertoe dat de bilaterale hulprelatie Nederland – Colombia werd veiliggesteld. Eerder had de minister serieus overwogen tot opschorten van deze relatie. Daarnaast werd nog € 800.000 beschikbaar gesteld voor de herintreding van gedemobiliseerde leden van illegale gewapende troepen in de samenleving. De alliantie heeft met de organisatie van een publiek debat met parlementariërs en een intensieve lobby bijgedragen aan de meningsvorming rond het Stabiliteitsfonds van de Verenigde Naties. Dit is een initiatief van de Nederlandse regering om activiteiten te financieren op het grensvlak van ontwikkelingshulp, buitenlands beleid en veiligheid.

Doelstellingen en resultaten in 2003

In haar jaarplan voor 2003 heeft Pax Christi op hoofdlijnen doelstellingen geformuleerd. Hieronder lichten we toe wat daarvan is gerealiseerd.

In 2003 zijn aanzetten gegeven voor beleidskaders voor twee thematische aandachtsgebieden: veiligheid en de proliferatie van lichte wapens, en economische dimensies van conflicten. Deze beleidskaders, die in 2004 worden vastgesteld, zullen bijdragen aan vergroting van de beleidscohesie binnen de organisatie.

Partnerconsultaties in Centraal-Afrika, Zuidoost-Europa en het Midden-Oosten hebben volgens planning plaatsgevonden. In totaal participeerden 57 partnerorganisaties in deze consultaties. De trainingen die tijdens consultaties zijn aangeboden op het gebied van lobby en *advocacy* stellen onze partnerorganisaties steeds beter in staat toegang te krijgen tot politieke besluitvorming, zowel in hun eigen land als daarbuiten.

De projectenportefeuilles in de Hoorn van Afrika, Latijns-Amerika en de Balkan zijn conform plan geconsolideerd. In het Midden-Oosten is, zoals voorgenomen, een projectportfolio in ontwikkeling. Medio 2003 stationeerde Pax Christi een vertegenwoordiging in Jordanië. In Centraal-Afrika is een Pax Christi-netwerk van negentien partnerorganisaties actief dat een gemeenschappelijk programma uitvoert.

Een verkenningsmissie naar Afghanistan maakte duidelijk dat Pax Christi een rol zou kunnen spelen bij de opbouw van een mensenrechtenprogramma in dit land. In 2004 zal blijken of we hiervoor additionele financiering kunnen vinden.

Pax Christi zocht in 2003 via twee campagnes nadrukkelijk de dialoog met politiek en publiek. In het voorjaar organiseerden we samen met Cordaid en de Nederlandse Raad van Kerken een campagne onder het motto 'Ontwapen Irak zonder oorlog'. Er vonden onder meer besprekingen plaats met de minister-president en de ministers van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking naar aanleiding van het Nederlandse besluit om de preventieve oorlog tegen Irak politiek te steunen.

In het najaar zegde de minister van Ontwikkelingssamenwerking tijdens een gezamenlijke persconferentie van Pax Christi, Amnesty International en Novib steun toe aan de campagne 'Breng wapens onder controle'. In de Tweede Kamer beloofde zij zich met een kopgroep van Europese landen te zullen inzetten voor een juridisch bindend wapenhandelverdrag. Dat was precies de inzet van onze campagne.

Pax Christi heeft haar maatschappelijk draagvlak in 2003 verder versterkt. Met de KRO slopen we een driejarig contract voor samenwerking tijdens de KRO-Pax Christi adventsvoettocht. Gesprekken met de Unie KBO, Vastenactie en jongerenorganisaties moeten leiden tot soortgelijke samenwerkingspatronen. Daarmee vindt Pax Christi een groter gehoor voor haar missie.

In het onderzoeksrapport 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in de etalage' (december 2003) heeft Berenschot het publieke jaarverslag onderzocht van de vijf NGO's die het meest genoemd worden als gesprekspartner in de jaarverslagen van grote ondernemingen. Berenschot vindt dat deze NGO's, waaronder Pax Christi, onvoldoende transparant zijn over hun maatschappelijk verantwoord ondernemersschap. Pax Christi heeft dit onderzoek verwelkomd maar ook bekritiseerd. De methodologie van Berenschot rammelt, internationaal erkende normen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen ontbreken geheel en de conclusies zijn zeer aanvechtbaar. Een criterium als dat een vredesbeweging als Pax Christi transparant is over haar maatschappelijke verantwoordelijkheid door te rapporteren over haar milieubelasting of gezondheids- en veiligheidsbeleid op kantoor, hebben we in een schriftelijke reactie aan Berenschot 'onnozel' genoemd. Onze kritiek heeft de Raad van Bestuur van Berenschot aan het denken gezet. Op 30 maart 2004 sprak Pax Christi onder andere met de voorzitter van de raad van bestuur van Berenschot. De kritiek van Pax Christi bleek op veel punten terecht. Berenschot zal de onderzoeksmethodiek aanpassen.

Pax Christi heeft in 2003 verder gewerkt aan de optimalisering van haar interne organisatie. Het project cyclusmanagement is gestroomlijnd en de implementatie is gestart. De aansluiting tussen voortgangsrapportage en financiële monitoring is verbeterd. Op basis van een pre-audit van de administratieve organisatie zal de controller die vorig jaar is aangesteld waar nodig verdere verbeteringen realiseren. In financiële en inhoudelijke rapportages heeft Pax Christi verantwoording afgelegd aan haar donoren. Eind 2003 ontvingen we een bevestiging van de aanvraag voor toekenning van het CBF-keurmerk. De toekenning wordt naar verwachting in 2004 geformaliseerd.

Kwaliteit

Pax Christi participeerde in de discussie over kwaliteit en evaluatie die is geëntameerd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. We zijn voorstander van kwantitatieve resultaatmeting waar dat mogelijk en zinvol is. Pleidooien voor een exclusief kwantitatieve meting van resultaten – bij voorkeur in geld uit te drukken – beschouwen we echter als een verarming van het debat en een bedreiging voor kwaliteit. Pax Christi streeft naar een vitale spanningsbalans tussen haar oriëntatie op waarden en partners enerzijds en de functionele rationaliteit die van belang is bij de verantwoording van besteding van middelen anderzijds. We hebben onze vooral kwalitatieve kwaliteitscriteria gebaseerd op de OECD-DAC-richtlijnen voor evaluatie van humanitaire assistentie in complexe politieke noodsituaties. Deze zijn voor Pax Christi aangepast door het Centrum voor Internationale Conflict Analyse en Management van de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Vooruitzichten 2004

In 2004 blijft Pax Christi haar regionale benadering voortzetten. Dit onder andere door haar lokale aanwezigheid te versterken, waarmee zij haar mogelijkheden tot contextanalyse en partnerbegeleiding verbreedt. Hierop aansluitend zal zij op basis van haar interne beleidsontwikkeling de relatie met PSO, een organisatie op het gebied van capaciteitsversterking overzee, verder ontwikkelen.

Binnen haar portfolio kiest zij voor consolidatie van haar programma's in Latijns-Amerika, de Balkan en Afrika, en voor uitbreiding in het Midden-Oosten. Dit vanzelfsprekend met voldoende ruimte voor innovatie en aanpassing op basis van contextuele veranderingen.

Pax Christi zal in 2004 starten met een beleidsverkenning als opmaat voor het strategisch meerjarenplan 2007-2010. Deze beleidsverkenning zal zeker getekend worden door het besluit van de minister van Ontwikkelingssamenwerking tot samenvoeging van subsidiesystemen. Dit besluit kan gemakkelijk leiden tot vergroting van concurrentie en financiële onzekerheid. Pax Christi zal, ook in haar rol als voorzitter van het platform van organisaties die Thematische Medefinanciering ontvangen, sterk bijdragen aan de discussie hierover. We kiezen voor kwaliteit en samenwerking op basis van de comparatieve bijdrage die organisaties leveren aan vrede en gerechtigheid van onze partnerorganisaties. Om onze positie te verster-

ken zullen we in 2004 de samenwerking met Cordaid verdiepen en met andere organisaties in het veld van internationale samenwerking voortzetten. Tevens zal Pax Christi zich inspannen om meer publieke steun te verwerven voor haar vredesactiviteiten in Nederland en haar projecten in de verschillende landen.

De Algemene Ledenvergadering zal in 2004 naar verwachting besluiten tot de oprichting van een ledenraad. Via dat orgaan kunnen leden van Pax Christi intensiever betrokken raken bij het bewaken van missie en identiteit en het goedkeuren van hoofdlijnen van beleid. Versterking van het communicatieteam moet leiden tot een scherper profiel van Pax Christi en haar missie in de media.

Jan Gruiters, directeur Pax Christi

Freek Landmeter, adjunct-directeur Pax Christi

De vier thema's van Pax Christi

- Veiligheid en lichte wapens
- Economische dimensies van conflicten
- Versterking van mensenrechten, vrije media en democratie
- Steun aan lokale vredesinitiatieven

ITS TIME FOR AN
ARMS TRADE
TREATY

In haar activiteiten geeft Pax Christi bijzondere aandacht aan vier thema's:

1. veiligheid en lichte wapens
2. economische dimensies van conflicten
3. versterking van mensenrechten, vrije media en democratie
4. steun aan lokale vredesinitiatieven

De keuze voor deze thema's komt voort uit de missie van Pax Christi en is gebaseerd op de probleemanalyse in de diverse regio's en de vraag vanuit onze partnerorganisaties.

1. VEILIGHEID EN LICHT WAPENS

Door onacceptabele en vaak illegale wapenhandel escaleren conflicten. Burgers zijn daarvan het voornaamste slachtoffer. Elke minuut sterft een burger door het misbruik van wapens.

De Nederlandse rol in de doorvoerhandel van illegale wapens is door een beperkte vergunnings- en meldingsplicht in mist gehuld. Bekend is dat in 1998 en 1999 voor 300 miljoen dollar aan kleine wapens over Nederlands grondgebied is doorgevoerd. De Nederlandse regering moet volgens Pax Christi aan haar inzet tegen onacceptabele en illegale wapenexport een logische consequentie verbinden: een wetswijziging die leidt tot een meldings- en vergunningsplicht voor de doorvoer van alle wapens.

Pax Christi richt zich niet alleen op de aanbieder maar ook op de gebruikers van wapens. In Afrika richt Pax Christi zich op jonge mannen die zich in sommige gebieden massaal laten rekruteren en verworden tot een hybride vorm van traditionele krijgers en hooligans. Samen met partners in Afrika maar ook op de Balkan werkt Pax Christi aan programma's om de verspreiding van wapens tegen te gaan en de veiligheid te verbeteren

In 2003 was Pax Christi op verschillende manieren betrokken bij de strijd tegen lichte wapens betrokken:

- We namen deel aan de internationale campagne voor de *Arms Trade Treaty*. Dit verdrag moet de vrijblijvendheid in de naleving van regelgeving over wapenhandel tegengaan. Regeringen moeten nu eerste stappen zetten om van het internationaal wapenhandelsverdrag een succes te maken. Dat vraagt politieke moed en visie, ook van de Nederlandse regering. De campagne werd op 9 november 2003 wereldwijd in zeventig hoofdsteden gelanceerd door internationale en nationale maatschappelijke organisaties. In Nederland gebeurde dit door Amnesty International, Novib en Pax Christi.
- In herderssamenlevingen spelen jongemannen een cruciale rol wat betreft wapenbezit. In de patriarchale, gerontocratische samenleving staan ze buiten de politieke besluitvorming. De vraag is hoe zij kunnen worden betrokken bij initiatieven die vrede en wapenbeheersing beogen. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zijn onderzoeken uitgevoerd in Oost-Ethiopië, Noord-Kenia en Noordoost-Oeganda.
- Samen met SNV heeft Pax Christi onderzoek gedaan naar vredes- en ontwikkelingsstrategieën in Karamoja, Noordoost-Oeganda. Karamoja is een economisch en politiek marginaal gebied, dat wordt bewoond door herders en geplaagd wordt door interne conflicten. Per kerngezin is gemiddeld meer dan één wapen beschikbaar. Het onderzoek leidde tot grondige discussie met lokale partners en de opstelling van een 'Master Plan voor vrede en ontwikkeling'. Terwijl SNV zijn tanden zet in een omvattend programma van capaciteitsversterking van gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties, levert Pax Christi inzichten en standpunten voor een nationaal ontwapeningsdebat.
- Pax Christi organiseerde in december 2003 de driedaagse conferentie *Controlling the Demand for Small Arms: the Search for Strategies in Africa and the Balkans* in Scheveningen voor partnerorganisaties die actief zijn op het gebied van lichte wapens, onderzoekers die aan het wapenproject hebben meegewerkt en vertegenwoordigers van de Nederlandse overheid en ontwikkelingsorganisaties. Doel was de balans op te maken van de lessen die we hebben geleerd. Het unieke van deze conferentie was het samenkomen van partners uit de Balkan en Afrika, twee regio's waar de wapenproblematiek zich op verschillende wijzen manifesteert.
- Op de Internationale Dag van de Mensenrechten (10 december) hebben we een publiek debat georganiseerd over de beheersing van lichte wapens in (post-) conflictgebieden. Het debat vormde de afsluiting van de driedaagse conferentie *Controlling the Demand for Small Arms: the Search for Strategies in Africa and the Balkans*. Centrale vraag tijdens het debat was: welke verantwoordelijkheid hebben de Nederlandse politiek en overheid in het ondersteunen

van organisaties die aan vrede werken in gebieden waar nationale overheden falen en veel lichte wapens in omloop zijn. Daarnaast kwam de vraag aan de orde in hoeverre middelen uit het Stabiliteitsfonds van de Verenigde Naties in zulke situaties mogen worden ingezet. Onder de deelnemers waren minister Agnes van Ardenne, het Kamerlid Mat Herben (LPF), Oyugi Onono (Nairobi Secretariat on Small Arms and Light Weapons), Canon Joyce Numa (UJCC/Uganda Focal Point on Small Arms) en Jan Gruiters en Simon Simonse van Pax Christi.

Million faces

Gedurende drie jaar proberen organisaties in zeventig landen in het kader van de campagne 'Breng wapens onder controle' een miljoen foto's bijeen te brengen van mensen die tegen illegale wapenhandel zijn. De foto's worden verzameld via het internet. De organisaties willen door het realiseren van een internationaal wapenhandelsverdrag, het *Arms Trade Treaty*, wapens effectief onder controle brengen.

In Nederland nemen Amnesty International, Novib en Pax Christi deel aan de campagne. De drie organisaties hebben op 9 oktober het rapport 'Verwoeste Levens' aangeboden aan minister Van Ardenne. Uit het rapport blijkt hoe de beschikbaarheid van wapens leidt tot mensenrechtenschendingen, uitlokking van gewapende conflicten, het rekken van oorlogen en vergroting van armoede. Doel van de Nederlandse campagne was dat de Nederlandse regering haar beleid inzake export en doorvoer van wapens aanpast aan de principes van het *Arms Trade Treaty* en zich sterk maakt voor dit verdrag tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Europese Unie.

Meer informatie is te vinden op www.controlarms.org.

2. ECONOMISCHE DIMENSIES VAN CONFLICTEN

Naarmate landen afhankelijker zijn van de export van ruwe grondstoffen, is hun economische groei lager, lijdt hun bevolking vaker onder binnenlandse oorlogen en is de kans groter dat ze een dictatoriale regering hebben. Deze afschuwelijke waarheden, die zijn bevestigd door onder andere de onderzoeksafdeling van de Wereldbank, maken het noodzakelijk om regels te stellen aan de internationale ondernemingen die de grondstoffen exploiteren en verhandelen. Immers, als overheden hun plicht om voor vrede en recht te zorgen niet nakomen, moeten andere organen hun verantwoordelijkheid nemen. Pax Christi neemt op verschillende niveaus initiatieven om tot effectieve regulering te komen.

In januari is Pax Christi aangenomen als lid van de Plenaire Vergadering die de naleving bevordert van de Vrijwillige Beginselen over Veiligheid en Mensenrechten voor de Olie- en Mijnbouwsector. Deze beginselen zijn opgesteld door mensenrechtenorganisaties, ondernemingen en overheden in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. De beginselen bepalen welke normen en procedures moeten worden gevolgd opdat veiligheidsmaatregelen van ondernemingen het respect voor de mensenrechten niet ondermijnen maar hieraan juist ten goede komen. Eind 2002 heeft de Nederlandse regering zich bij dit initiatief aangesloten en Pax Christi voorgedragen als niet-gouvernementele Nederlandse deelnemer. Wij steunen de Vrijwillige Beginselen in het besef dat regels pas in de praktijk betekenis krijgen.

Op 8 en 9 december organiseerde Pax Christi, samen met Amnesty International, NiZA en IRENE, een tweedaagse conferentie in Brussel. Samen met een twintigtal andere maatschappelijke organisaties en Europese politici is een aanzet gegeven voor een gezamenlijke strategie die moet leiden tot EU-regelgeving om economische drijfveren achter binnenlandse oorlogen weg te nemen.

European Coalition on Oil in Sudan (ECOS)

De meeste aandacht ging dit jaar uit naar de European Coalition on Oil in Sudan (ECOS), een netwerk van ruim tachtig NGO's waarvan Pax Christi de coördinator is. In juni zijn de *ECOS Benchmarks for Oil Exploitation in Sudan* uitgebracht, een serie richtlijnen waaraan oliemaatschappijen zich zouden moeten houden. Tijdens een zeer goed bezochte conferentie in het

Europarlement op 24 juni, zijn de *ECOS Benchmarks for the EU-Government of Sudan Dialogue* gelanceerd. Hiermee heeft ECOS twee belangrijke lobbyinstrumenten geïntroduceerd.

In 2004 verkochten de laatste drie westerse oliemaatschappijen, Talisman Energy, OMV en Lundin Petroleum, hun Soedanese activiteiten aan ondernemingen in India en Maleisië. Zij stonden onder grote druk, nadat onder andere ECOS publiekelijk had gewezen op de vele misdaden waarbij deze ondernemingen waren betrokken. Inmiddels heeft ECOS contact gelegd met Indiase maatschappelijke organisaties om ook daar aandacht te vragen voor de onmenselijke kanten van de oliewinning in Soedan.

Ondernemen voor vrede

Kwaadwillende bedrijven werken in conflictgebieden samen met oorlogsmisdadigers, rebellen en misdadige regeringen om te profiteren van wetteloosheid door grondstoffen te plunderen. Pax Christi constateert echter dat de meeste ondernemingen een positieve rol willen spelen in (post-)conflictgebieden. Zulke bedrijven zijn echter vaak slachtoffer van de wetteloze context en hebben niet meer dan hun goede wil als kompas. Pax Christi vindt dat westerse overheden, in aanvulling op de OESO-normen, zulke bedrijven via extraterritoriale regelgeving moeten ondersteunen in het 'ondernemen voor vrede'. De Nederlandse overheid zou haar EU-voorzitterschap moeten gebruiken om dit onderwerp op de agenda te zetten.

Pax Christi en NiZA hebben, met instemming van een groep NGO's waaronder Cordaid, een kopgroep gevormd rond dit onderwerp. Doel was de totstandkoming van een beleidsnotitie die Nederlandse bedrijven een wettelijk kader biedt dat hen behoedt voor het afglijden tot partij in een gewapend conflict. Het beleid moet bestaan uit bestraffing van kwaadwillende bedrijven (via juridische vervolging), stimulering van goed gedrag (via ondersteuning door consulaat of ambassade) en beloning van gewenst gedrag (via subsidies). Inmiddels heeft het ministerie van Buitenlandse Zaken de notitie 'Ondernemen in conflictgebieden' opgesteld en na goedkeuring door het kabinet in februari 2004 naar de Tweede Kamer gestuurd. Het is niet onbescheiden om te stellen dat deze notitie nooit geschreven zou zijn zonder Pax Christi.

Om bedrijfsleven, NGO's en de overheid op één lijn te krijgen, hebben Pax Christi en NiZA bovendien een expertmeeting georganiseerd. Aanwezig waren verschillende vertegenwoordigers van de overheid, VNO-NCW, Heineken, FMO, enkele banken en diverse NGO's. Alle deelnemers waren eensluidend positief over de bijeenkomst.

Publish What You Pay (PWYP)

De campagne Publish What You Pay (PWYP) heeft tot doel de betalingen van delfstofbedrijven aan overheden verplicht transparant te maken. Hierdoor wordt het corrupte regimes onmogelijk gemaakt geld achterover te drukken. Voor Pax Christi is dit belangrijk aangezien de controle over grondstoffen zo minder aantrekkelijk wordt als motivatie van gewapende conflicten. De enorme bedragen die ontwikkelingslanden ontvangen voor hun delfstoffen, kunnen zo uiteindelijk ten goede komen aan de welvaart van het land en het welzijn van de inwoners.

Pax Christi is vanaf het begin nauw betrokken geweest bij de internationale PWYP-campagne en heeft dit jaar bijzondere aandacht besteed aan het opzetten van een Nederlandse tak van de PWYP-coalitie. Inmiddels zijn Amnesty International, Cordaid, NiZA en NOVIB toegetreden, en overwegen enkele andere organisaties lid te worden. Namens deze coalitie wordt Euro-parlementariërs om hun aandacht en steun gevraagd voor PWYP. Het gaat vooral om steun voor amendementen op de zogenaamde Transparency Objectives Directive (TOD). In deze EU-wetgeving staat vermeld wat bedrijven moeten publiceren voor hun investeerders. Naar het zich laat aanzien halen de PWYP-amendementen de eindstreep in de stemming van het Europees Parlement. Ook de Europese Commissie lijkt ontvankelijk voor de amendementen, waarmee de kans dat ze wet worden reëel is.

Vanuit de bestaande samenwerking van Pax Christi Internationaal met Caritas en CIDSE (The Peace & Conflict Coalition) is gewerkt aan de beleidspaper *Transparency; A Christian Concern*. Hierin wordt duidelijk geschetst hoezeer de doelstellingen van PWYP raken aan het hart van de katholieke sociale en vredesleer. Daarmee is de paper uitermate geschikt om bisschop-

penconferenties over te halen de overheid te stimuleren om de PWYP-doelstellingen te realiseren. Meer nog is de paper geschikt als lobbyinstrument voor de nationale secties van Caritas, CIDSE en Pax Christi Internationaal. Zo wordt de paper overal ter wereld onder de aandacht gebracht van overheden, bedrijven en NGO's.

3. VERSTERKING VAN MENSENRECHTEN, VRIJE MEDIA EN DEMOCRATIE

De media hebben grote invloed, niet voor niets spreekt men wel van de vierde macht. In de landen waar Pax Christi werkt, hebben we te maken met conflicten waarbij de overheid zich zeer bewust is van deze vaak groeiende macht. Terwijl voor het opzetten van media toestemming van de overheid nodig is, ontbreekt vaak duidelijke wetgeving en bewegen de media zich in een schemergebied.

Vredesmedia vormen een verhaal apart. In landen als Soedan, Ethiopië, Congo en Oeganda spelen tal van complexe conflicten die niet alleen bepaald worden door etnisch verschillende identificaties, maar ook door politieke en economische tegenstellingen. Een radiostation dat vrede over etnische grenzen heen wil promoten, moet zorgzaam tussen de tribale boeien laveren en bovendien de overheid te vriend houden. Het gevaar is dat deze media ofwel een vriendelijke maar nietszeggende en daarmee verdoezelende informatiebron worden of te scherp zijn en door de overheid uit de lucht worden gehaald.

Het radiostation dat Pax Christi ondersteunt, Radio Voice of Hope, bevond zich aanvankelijk ook in gevaarlijk vaarwater. Vragen bij de Soedanese overheid over de positie van de radio en beschuldigingen dat het ging om een radiostation van de SPLA, moesten in diplomatieke ontmoetingen tussen de ambassades worden opgelost. Daarna was Radio Voice of Hope wellicht te voorzichtig en verloor het station mogelijk aan zeggingskracht. Een goede monitoring en afstemming met de omgeving is dus erg belangrijk. Maar beschuldigingen van etnische voorkeuren of partijdigheid blijven komen en het is zaak naast een zorgvuldige ethische code en transparante beleidsinstrumenten, ook intelligent en verantwoordelijk studio personeel te hebben.

Pax Christi is betrokken geweest bij een breed *assessment* van de media in Soedan door International Media Support (IMS). Daaruit blijkt dat de behoeften van media in noord en zuid vrijwel gelijk zijn. De urgentste aanbeveling is: het promoten van wetgeving die juridische bescherming kan bieden om vrije, eerlijke en diverse media te kunnen ontwikkelen. Verder spreekt het rapport van capaciteitsopbouw en het verder stimuleren van bestaande initiatieven.

In Macedonië is het tweetalige station Life Radio, ondersteund door Pax Christi, zeer populair onder jongeren. In een dynamisch tweetalig concept weet het station een impliciete vredesboodschap over te brengen. De uitdaging voor het station is om de vredesboodschap explicieter te maken zonder de jeugd te vervreemden.

In Ethiopië zijn contacten gelegd met radiomakers en staan plannen op stapel voor ondersteuning van radiomakers van verschillende lokale etnische groepen. Langzaamaan kan Pax Christi gebruik gaan maken van onderlinge bestuiving van haar verschillende mediaprojecten door ervaringen van bijvoorbeeld Macedonië te vertalen naar een nieuw radioconcept in Ethiopië. Het tweetalige radioconcept zal een uitdaging in Ethiopië zijn.

In Colombia onderhoudt Pax Christi in twee gebieden (Cauca en oostelijk Antioquia) contacten met lokale radiostations. Het doel is om het beperkte programma-aanbod van de stations uit te breiden met programma's over mensenrechten, verzoening en vredesopbouw. Daarbij besteden we vooral aandacht aan de vredesinitiatieven die jongeren van onze partnerorganisaties uitvoeren. Zo willen we deze initiatieven én het jongerenwerk in de regio bredere bekendheid geven en uitbreiden.

Tot slot werkt Pax Christi Nederland in Colombia aan de capaciteitsversterking van vrijwillige en professionele radiojournalisten door jonge Europese radiomakers enige weken als vrijwilligers bij deze projecten in te zetten.

In Nederland was Pax Christi op 10 december 2003 een dag lang te gast in het Museum voor Communicatie in Den Haag. Onder de noemer 'Media en Conflict' vonden er workshops, presentaties en tal van activiteiten voor kinderen plaats. Kinderen konden bijvoorbeeld radiobeleiden opnemen met Radio Voice of Hope. Life Radio demonstreerde hoe een tweetalig radio-programma wordt gemaakt. Daarnaast konden kinderen videoboodschappen en een digitale foto laten maken in het kader van de campagne 'Million faces'.

De grote zaal van het Museum voor Communicatie stond in het teken van een fototentoonstelling. Er waren tientallen foto's te zien uit landen als Israël/Palestina, Colombia, Soedan en de Balkan. Het zijn stuk voor stuk gebieden waar Pax Christi samen met lokale vredesorganisaties strijdt voor het naleven van de universele verklaring voor de rechten van de mens.

4. LOKALE VREDESKRACHTEN

In verschillende delen van de wereld ondersteunt en faciliteert Pax Christi het werk van lokale groepen die een bijdrage leveren aan vrede. Dit zijn over het algemeen groepen vanuit de samenleving die een beweging op gang willen brengen voor rechtvaardigheid, vrede en verzoening. Deze lokale vredesinitiatieven zijn van groot belang. Zonder maatschappelijk draagvlak zullen internationale of nationale vredesakkoorden geen duurzaam karakter hebben, vooral omdat er bij intrastatelijke conflicten vaak sprake is van verschillende deelconflicten met een eigen lokaalspecifieke dynamiek.

Een voorbeeld

Pax Christi zette zich in 2003 in voor lokale vredesinitiatieven in Israël en in Palestina, en sloeg een brug tussen beide. Nu het Israëlisch-Palestijns conflict zo verslechterd is, is zelfs samenwerking tussen vredesinitiatieven van beide kanten beperkt. Vaak weet het publiek ook niet dat er een vredespartner aan de andere kant is. Pax Christi faciliteerde de samenwerking tussen een aantal Israëlische en Palestijnse groepen, voor wie openlijke samenwerking soms moeilijk is, in een gemeenschappelijke campagne gebaseerd op het model van de Vredesweek. In juni vond in Israël, Palestina en Nederland deze Zesdaagse Campagne voor Rechtvaardigheid en Vrede plaats. Sommige activiteiten vonden apart plaats maar onder dezelfde vlag, terwijl er ook enkele gezamenlijke activiteiten in Jeruzalem waren, waarin Israëliërs en Palestijnen samenwerkten.

Een van de lokale vredeskrachten die hieraan deelnamen, is het Arab Educational Institute (AEI) in Betlehem. Deze organisatie is geaffilieerd aan Pax Christi en richt zich vooral op vredesopbouw onder jongeren, binnen de eigen samenleving maar ook daarbuiten: met Israël en Europa. Het AEI brengt Palestijnse moslims en christenen, mannen en vrouwen samen in haar jongerengroepen. Met deze groepen worden vreedzame, geweldloze protesten georganiseerd tegen de bezetting en de schending van mensenrechten.

De geweldloze vredeskrachten in het Midden-Oosten zijn vrij versnipperd, maar bestaan op verschillende plekken. Een van de organisaties die door Pax Christi worden ondersteund met de breedste ervaring is de Libanese Movement for People's Rights. Deze beweging ontstond tijdens de Libanese burgeroorlog, als geweldloze beweging tegen het sektarisme in Libanon, de strijd tussen de verschillende religieuze groepen, en vóór mensenrechten. Met haar jarenlange ervaring is deze organisatie belangrijk voor mensenrechten- en vredesinitiatieven in de hele regio.

Ook in Syrië, waar het bijna onmogelijk is een onafhankelijke organisatie op te richten, zijn er groepen die zich inzetten voor vrede en mensenrechten. Net als in Palestina en Libanon begint dit vredeswerk vaak met begrip en wederzijds respect tussen de verschillende groepen in het eigen land. Zo biedt het project al-Ard jonge mannen en vrouwen van verschillende achtergronden de kans elkaar te leren kennen en samen te zijn in het ontvangstcentrum in Homs, tijdens wandeltochten en in open religieuze diensten.

In het Midden-Oosten begint vrede duidelijk op lokaal niveau, zoals Frans van der Lugt, de oprichter van Al-Ard zegt: "Om vrede met anderen te kunnen maken, moet je eerst vrede hebben met jezelf." Pax Christi probeert deze lokale initiatieven met elkaar in contact te brengen, zodat in de toekomst hopelijk een regionale beweging voor vrede en mensenrechten ontstaat.

Projecten en partners

- Afrika
- Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië
- Latijns-Amerika
- Midden-Oosten

Bij haar keuze voor regio's en landen laat Pax Christi zich leiden door haar missie en centrale waarden, door concrete vragen en mogelijkheden van partnerorganisaties en uiteraard door de eigen mogelijkheden en beperkingen. Pax Christi richt zich ook op vergeten oorlogen en vervult zo een voortrekkersrol bij het politiek agenderen van deze conflicten.

Op basis van deze afwegingen is Pax Christi actief in:

- Afrika
- Latijns-Amerika
- Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië
- Midden-Oosten

Afrika

Hoorn van Afrika (Soedan en Ethiopië): eerste stappen naar vrede

Soedan

Sinds de onafhankelijkheid van het land in 1955 voeren Noord- en Zuid-Soedan oorlog. Alleen tussen 1972 en 1983 was er relatieve vrede. De oorlog is veroorzaakt door een veelheid aan factoren waaronder grote verschillen van religieuze en etnische aard. Maar ook economische en politieke redenen spelen een belangrijke rol. Toegang tot en controle over hulpbronnen, met name de olie in het zuiden, zijn een steeds grotere rol gaan spelen. Sinds 2002 zitten de twee belangrijkste strijdende partijen, de overheid in Khartoem en de Sudan People's Liberation Army (SPLA), aan de onderhandelingstafel in Kenia.

De onderhandelaars van Noord- en Zuid-Soedan hebben in 2003 toegewerkt naar een alomvat- tend vredesakkoord. Terwijl de onderhandelaars eind 2003 overeenstemming bereikten over welvaartsverdeling en een veiligheidsakkoord, bleven de machtsdeling en de positie van de betwiste districten (Nuba, Southern Blue Nile en Abyei) nog open. De internationale gemeen- schap is hoopvol gestemd dat in 2004 een omvattend vredesakkoord getekend zal worden.

Naast hoop op een vredesakkoord is er ook kritiek op de onderhandelingen. Zo zijn deze beperkt tot de twee grootste strijdende partijen waardoor veel andere gewapende groepen zich buiten- gesloten voelen. Een negatief gevolg hiervan is dat groepen die jarenlang gemarginaliseerd zijn door de overheid in Khartoem, er geen vertrouwen in hebben dat met hun wensen rekening zal worden gehouden na een vredesakkoord. Een schrijnend voorbeeld is de ontstane oorlog in de westelijke staat Darfur. Verschillende Darfur-bewegingen hebben de wapens opgepakt tegen de overheid in Khartoem. Zowel rebellen als burgers werden door overheid en door haar gesteunde milities hardhandig bevochten. De gevolgen zijn desastreus: er zijn duizenden doden gevallen en er leven 700.000 vluchtelingen in Darfur en Tsjad onder erbarmelijke omstandigheden.

De door de New Sudanese Council of Churches (NSCC) georganiseerde Entebbe-besprekin- gen om maatschappelijke organisaties, kerken en rebellenbewegingen te betrekken bij de vredesbesprekingen werden goed bezocht en gewaardeerd, maar de laatste van deze bespre- kingen, gepland in mei 2003 en genaamd Entebbe IV, moest worden afgeblazen toen de SPLA weigerde mee te werken. Een vervolg heeft niet meer plaatsgevonden.

Er bestaat nog steeds wantrouwen in het zuiden, niet alleen richting de overheid in Khartoem maar ook tegen de SPLA en er bestaat twijfel of deze partij het hele zuiden kan vertegen- woordigen. Velen vrezen dat een gebrek aan een evenwichtig en krachtadig democratisch bestuur een toekomstige eenheid in het zuiden in de weg zal staan. Veel SPLA-commandan- ten verwachten goede overheidsbetrekkingen en ruime salarissen of hoge posities in het leger terwijl hun opleiding en ervaring nauwelijks relevant zijn voor civiel-administratieve functies. Het is geen geheim dat de SPLM, de politieke tak van de SPLA, nog niet goed voor- bereid is voor de vredesperiode en nog niet in staat wordt geacht het land te regeren. Tegelij- kertijd is er veel geld beschikbaar om het land een snelle ontwikkeling te laten doormaken zodra de vrede is getekend. Er zijn veel zorgen over de absorptiecapaciteit van lokale NGO's

en associaties die als paddestoelen uit de grond schieten. Tegelijkertijd vormen internationale NGO's consortia met lokale NGO's om toegang te krijgen tot EU-gelden, een regionale aanpak te bewerkstelligen en te zorgen voor capaciteitsopbouw.

Het tekenen van een vredesakkoord betekent niet meteen een rechtvaardige vrede zoals Pax Christi en vele anderen die definiëren maar het zal een belangrijke stap in de goede richting zijn. Het ophouden van de gewapende strijd zal waarschijnlijk in zowel het zuiden als het noorden een machtsstrijd ontketenen. Gelukkig zijn er ook positieve geluiden. De media in het zuiden zijn dit jaar sterk gegroeid. Er is een nieuw kortegolfstation onder Amerikaans beheer gekomen dat met bestaande stations zal strijden om de gunst van de Soedanese luisteraar. Hierdoor bevindt Radio Voice of Hope, een initiatief van Pax Christi, zich in een nieuwe positie. Het station heeft inmiddels maatregelen genomen om haar effectiviteit te vergroten.

Pax Christi is een gewaardeerde partner bij het oplossen van interne conflicten. De verdeeldheid in het zuiden, in het bijzonder in Upper Nile, vraagt nog steeds om zorgvuldige interventies door ons. Die interventies zijn zich meer gaan richten op beklijfbare oplossingen waarbinnen mechanismen worden opgezet of bestaande initiatieven worden ondersteund om ertoe bij te dragen dat de lokale bevolking en onze partners zelf aan vrede kunnen blijven werken.

Radio Voice of Hope

Radio Voice of Hope heeft een jaar van transitie achter de rug. De verankering van het station in de overkoepelende kerkenraad voor Zuid-Soedan (the New Sudan Council of Churches, NSCC) bleek zijn beperkingen te hebben. Verbetering van de interne controle en het management was noodzakelijk. In het voorjaar is daarom in goed overleg besloten om het station onafhankelijker van de NSCC te laten opereren en te kiezen voor een bestuur dat breder door de *civil society* wordt gedragen. De NSCC en Pax Christi waren het erover eens dat het station gefaseerd moet groeien om effectiever te worden. Een evaluatie in de zomer vormde de basis voor een reorganisatie. Een nieuw, verbreed en vooral Soedanees bestuur, waarbij Pax Christi Nederland alleen nog de secretaris levert, trad in december aan. Het bestuur is meteen aan de slag gegaan om transparanter en slagvaardiger te opereren.

Radio Voice of Hope zond het afgelopen jaar vier keer per week een half uur uit. De geringe zendtijd had te maken met de beperkte beschikbaarheid van goedkope zendtijd bij Radio Nederland Wereldomroep (RNW). De programma's werden gemaakt in Kampala en Utrecht en via een krachtig station van RNW in Madagaskar uitgezonden over heel Soedan. Vanuit alle hoeken van de wereld blijven positieve reacties binnenkomen, al is het moeilijk om feedback uit Soedan zelf te krijgen.

Ondertussen hebben nieuwe media-initiatieven het licht gezien, zoals de *Sudan Mirror*, de eerste onafhankelijke krant van Zuid-Soedan, en een groter kortegolfstation, ondersteund door de Amerikaanse overheid. Verder ontwikkelt zich een netwerk van managers, technici en donoren en is de strategische keuze gemaakt om Soedan in te gaan met een focus op *community* FM-radio. Dit wijkt af van aanvankelijke plannen om de radio door te laten groeien als kortegolfstation.

De keuze voor FM heeft met een aantal factoren te maken. FM-stations zenden uit in een kleinere gemeenschap, eventueel in de lokale taal, en luisteraars kunnen het station direct bezoeken en commentaar leveren. Programma's kunnen beter aansluiten bij specifieke problemen en zo een effectievere bijdrage leveren aan duurzame oplossingen. Daardoor passen FM-uitzendingen beter bij de andere initiatieven van Pax Christi. Hoewel FM-radio een kleinere geografische reikwijdte heeft, kunnen Pax Christi en haar partners altijd nog gebruikmaken van andere kortegolfinitiatieven, bijvoorbeeld door programma's te verkopen aan kortegolfstations.

Het bestuur van Radio Voice of Hope onderzoekt de mogelijkheid om samen te werken met gerenommeerde mediaorganisaties en zo een groter netwerk van FM-stations op te zetten. Juist het Soedanese bestuur moet in staat zijn een politiek strategisch draagvlak te creëren bij de SPLA en de overgangsregering om deze operatie op poten te zetten. Goede informatie, identiteitsopbouw en transformatie door krachtige, lokale FM-stations zullen onontbeerlijk zijn voor een vredesopbouw in het nieuwe Soedan.

Seeds for Peace

In 2003 is het *Seeds for Peace*-programma afgesloten. Dit programma heeft vrouwen geholpen zich te organiseren rond vredesdemonstratiecentra waar zij andere vrouwen ondersteunden in hun strijd tegen onrecht en geweld. De vrouwen organiseerden workshops trauma counseling en ontwikkelden activiteiten om een inkomen te genereren. Door onder andere interne conflicten binnen de uitvoerende organisatie Sudanese Women's Voice for Peace (SWVP) kon verdere ondersteuning van de *peace demonstration centres* niet doorgaan.

Een evaluatie in december bracht aan het licht dat verschillende initiatieven nog steeds draaien en diverse vrouwengroepen zich identificeren als SWVP. Ze hebben als SWVP dikwijls een onafhankelijker positie dan als vrouwengroep binnen een sterk hiërarchische patriarchale kerkorganisatie. In een periode waarin weinigen zich richtten op de *grassroots* organisaties, heeft Pax Christi geprobeerd om vrouwen te ondersteunen in hun strijd tegen geweld en voor vrede. Deze energie heeft zich niet doorgegeven zoals gehoopt, maar is evenmin verloren gegaan. De vrouwen in Nairobi van de SWVP werken weer aan hun organisatie of zijn opgegaan in andere vrouwenorganisaties. Andere vrouwen blijven als SWVP actief om hun strijd vorm te geven en ondersteuning te bieden aan tal van getraumatiseerde mannen en vrouwen.

Upper Nile

Pax Christi en Larjour consultancy hebben een vredesproces ondersteund dat heeft geleid tot een stevig vredesbestand tussen de Murle en Anuak, vooral rond het gebied van Boma, Kapoeta en Lekwongole in Upper Nile. Een gecombineerde aanpak bestaande uit een vredesconferentie, identificatie van ontwikkelingsgerichte activiteiten, en een programma van *civic education* lijkt een stevige fundering van het vredesprogramma te zijn. Het directe gevolg was dat mensen weer gebruik konden maken van dienstverlenende instanties, zoals bijvoorbeeld het lokale ziekenhuisje, en dat de handel weer op gang kwam. Het heeft aanleiding gegeven om de mogelijkheid van een FM-station in Boma te onderzoeken om het vredesproces duurzamer en efficiënter te maken. Upper Nile blijft een gevoelig gebied met tal van potentiële conflicten. Pax Christi zoekt manieren om haar interventies beter te laten beklippen en lokale organisaties te ondersteunen om een blijvend geïntegreerd vredesproces te ondersteunen.

Equatoria: vredesprogramma afgerond

In Soedan werd het derde en laatste jaar van het vredesprogramma op de oostelijke Nijloever in Equatoria volgemaakt. Dit programma, gefinancierd door het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking en Cordaid, had verschillende doelen. Ten eerste het steunen van vredesbijeenvakkomsten tussen elkaar vijandige gemeenschappen. Daarnaast capaciteitsversterking van lokale organisaties die zijn betrokken bij vredesopbouw. Tot slot bevordering van de discussie over strategieën van conflictpreventie, demilitarisering van de samenleving en problemen van burgerlijke ontwapening.

In februari is in Lokichokio een workshop gehouden voor dertig *peace contact persons* die samen de twintig verschillende etnische gemeenschappen van de Oostoever vertegenwoordigen. Zij zijn de contactpersonen voor een conflictpreventienetwerk dat bestaat uit vredescomités van verschillende gemeenschappen. In een aantal gebieden op de Oostoever is dit concept goed aangeslagen. Voorheen vijandige gemeenschappen hebben nu een instrument om conflicten te voorkomen en, als ze toch uitbreken, onmiddellijk actie te ondernemen.

Pax Christi sponsorde in maart een bijeenkomst in Kotobi. Die bijeenkomst wilde helpen een eind te maken aan de voortdurende conflicten tussen ontheemde herders en autochtone landbouwers. Samen met plaatselijke kerken en vrijwilligersorganisaties belegde Pax Christi in april een grote vredesbijeenvakkomst voor elkaar vijandig gezinde etnische gemeenschappen die beide kanten van het Kidepodal bewonen. De vijandelijkheden bestaan grotendeels uit het roven van elkaars vee, een activiteit waarmee jongemannen hun krijgskunst bewijzen en onafhankelijkheid verwerven. Om te trouwen zijn ze namelijk van de oudere generatie afhankelijk die hun van een bruidsschat voorziet. Op de Kidepo-conferentie hebben de oudsten, die tevens de gemeenschapsleiders zijn, goede vooruitgang geboekt in het oplossen van de conflicten. De krijgers waren, ondanks aandringen van de organisatoren, niet vertegenwoordigd. Drie dagen na de conferentie vond er opnieuw een grote veeroof plaats. Die ervaring bewijst

opnieuw hoe belangrijk gedegen kennis van lokale dynamieken is voor het leiden van vredeswerk. Met dit doel voert Pax Christi in een drietal landen een onderzoek uit naar de motieven van jongeren om oorlog te voeren.

In juli ontvingen in Yei de vredescoördinatoren van het burgerlijk bestuur van de verschillende *counties* een training in methoden van conflictoplossing.

Naast vredesbijeenkomsten en trainingen heeft Pax Christi ook andere activiteiten gesteund, zoals een sportteam van vluchtelingen in het kamp Kakuma en deelname van een Equatoriaans team aan de vredesmarathon, die was georganiseerd door de Keniase atlete Tegla Loroupe in Kapenguria.

In 2003 verschenen ook de eerste drie nummers van het *Drylands Magazine* en werd de *Drylands*-website geopend (www.drylands.org). De website en het magazine besteden aandacht aan de problematiek van oorlog en vrede onder de herdersvolken van de Hoorn. Hoewel numeriek belangrijk, staan de herders politiek en economisch bijzonder zwak. Voor de staat vertegenwoordigen ze een uit te faseren levenswijze. Ze worden aan hun lot overgelaten en moeten zorgen voor hun eigen veiligheid. Door het krimpend areaal nemen de conflicten tussen herdersgemeenschappen toe, en daarmee hun bewapening. De pastorale zone van de Hoorn van Afrika is een regio met een bijzonder hoge ratio van wapens per hoofd van de bevolking. De interesse van Pax Christi in deze regio ligt in het verlengde van het programma over lichte wapens. Een belangrijke partner bij veel van deze activiteiten was Drylands Pastoral Mission International. Die organisatie staat onder leiding van de Zuid-Soedanese Anglicaanse pastores Rev. Toby Oduho en Rev. Paul Yugusuk. Daarnaast is Jervasio Okot redacteur van het magazine en beheerder van de website.

Eind 2003 is het Equatoria-programma besloten met een vierdaagse conferentie over vredesopbouw aan de basis van de samenleving in Lokichokio. Meer dan 125 vertegenwoordigers van gemeenschappen, kerken, lokale en internationale vrijwilligersorganisaties, de lokale en regionale overheid, namen deel aan het evenement. Er zijn verschillende lijnen uitgezet voor vervolgactiviteiten in de komende periode.

Ethiopië

Gambela

In Gambela heeft Pax Christi samen met de gereformeerde kerken in Ethiopië gewerkt aan vrede tussen de Anuak en de Nuer. Dankzij de oprichting van een vredesraad, met een brede vertegenwoordiging van alle kerken, NGO's en de overheid, houdt de vrede tussen de twee bevolkingsgroepen nog steeds stand. De twijfelachtige rol van de federale overheid heeft ertoe bijgedragen dat er in Gambela in december een ware slachtpartij door regeringstroepen heeft plaatsgevonden. Dit heeft de context aanzienlijk veranderd.

Pax Christi reisde af naar Addis Abeba en zodra het mogelijk was naar Gambela om samen met de vredesraad, waarvan veel leden getuige waren van de moordpartijen, te zoeken naar een passende interventie voor 2004. We ondersteunen de raad in het verkrijgen van noodhulp en in hun vredeswerk. Dat werk zal bestaan uit trauma counseling, vredesradio, vredeseducatie op scholen en de organisatie van een jaarlijkse vredesdag met poëzie, spel en sport.

Grote Meren-gebied: DR Congo, Rwanda en Burundi

Opbouw vredesnetwerk

We hebben in 2003 veel energie gestoken in de opbouw van een netwerk van Pax Christi-leden in het gebied van de Grote Meren (DR Congo, Rwanda en Burundi). In mei is een eerste bijeenkomst georganiseerd in Bukavu. Het was de eerste keer dat leden van Pax Christi uit de drie landen met elkaar om tafel zaten en de spanning was regelmatig voelbaar. Oorzaak daarvan is de oorlog die al vijf jaar woedt tussen deze landen, en vooral de bezetting door Rwanda of aan Rwanda gelieerde groeperingen van de provincies Noord- en Zuid-Kivu en de hoofdstad Kisangani.

De eerste bijeenkomst stond vooral in het teken van kennismaking tussen de leden onderling en met Pax Christi. Tijdens een grote mis in de kathedraal van Bukavu herdachten de aanwezigen de 2,5 miljoen oorlogsslachtoffers en de slachtpartijen in Kisangani (mei 2002) en Bunia (mei 2003). Mgr. Monsengwo, aartsbisschop van Kisangani en vice-voorzitter van Pax Christi, droeg de mis voor in aanwezigheid van vier bisschoppen en tientallen priesters.

De bijeenkomst in Bukavu maakte de noodzaak duidelijk van een gemeenschappelijke probleemanalyse van het Grote Meren-gebied. Eind augustus heeft een delegatie uit Congo, Rwanda en Burundi drie dagen gewerkt aan een analyse van de oorzaken van de conflicten. Resultaat was een concepttekst die tijdens de bijeenkomst is vastgesteld. De belangrijkste aanbevelingen uit de tekst zijn:

- een economische, sociale en culturele integratie van de drie landen;
- oprichting van een tribunaal waar alle grote misdaden tegen de menselijkheid die de afgelopen vijftien jaar zijn begaan, worden berecht;
- oprichting van een verzoeningscommissie van de drie landen.

De tekst biedt de betrokken landen de mogelijkheid om op basis van een gemeenschappelijk document te praten en is de eerste stap op weg naar verzoening tussen de volkeren. Alle bijeenkomsten zijn gepaard gegaan met een training van alle leden op het gebied van onder andere vreedzame conflictoplossing, waarheid en verzoeningscommissies.

Tijdens de bijeenkomst in Kinshasa hebben de leden van het netwerk eveneens besloten tot de oprichting van een Pax Christi-sectie Grote Meren. Een plan voor de toekomst is in grote lijnen uitgewerkt. Daarin komt de nadruk te liggen op een beter gezamenlijk functioneren op lobbygebied, een grote inzet van de leden op het gebied van civil education met het oog op verkiezingen, versterkte voortzetting van alle activiteiten op het gebied van verzoening, en voorbereiding op en deelname aan de VN-conferentie in de Grote Meren.

Veiligheid en lichte wapens in de Hoorn van Afrika en het Grote Merengebied

- Grensgebieden van en met conflictlanden zijn zones van intensieve wapensmokkel. Pax Christi liet drie onderzoeken naar illegale wapenhandel uitvoeren in de grensgebieden van Soedan, Congo en Oeganda. Statelijke en niet-statelijke actoren uit de drie landen hebben de resultaten en een mogelijke aanpak van het probleem besproken tijdens een internationale conferentie in Arua, Noordoost-Oeganda. De Arua-conferentie is gevolgd door een consultatie van religieuze leiders uit de drie landen. Deze consultatie is georganiseerd onder auspiciën van de Fellowship of Church Councils and Churches in the Great Lakes and Horn of Africa (FECCLAHA) en gesteund door Pax Christi. De kerken spelen in oostelijk Afrika een hoofdrol waar het gaat om het alarmeren en mobiliseren van het brede publiek op het punt van lichte wapens. Ook in Soedan, in het kader van het Equatoria-vredesproject, is ontwapening een belangrijk onderwerp van discussie.
- In Oeganda steunt Pax Christi het debat over ontwapening zowel materieel als immaterieel. Onze inzet is het vestigen van alternatieven voor ontwapening die gebaseerd zijn op de verantwoordelijkheid van burgers en die staatsdwang zo veel mogelijk overbodig maken. Het sleutelwoord is gemeenschapscontrole.

Congo, Ituri district

Het partnernetwerk in Ituri is in 2003 verder opgebouwd en de relaties zijn versterkt. Pax Christi werkt nu ruim een jaar samen met acht groepen in Ituri. Er is een gemeenschappelijk platform gecreëerd waar training wordt gegeven, lobbystandpunten worden ingenomen en gemeenschappelijke actieplannen worden opgesteld.

In mei is een eerste partnerbijeenkomst georganiseerd in Beni rondom een training over mensenrechten. Tijdens deze bijeenkomst zijn in de stad Bunia gevechten tussen de ver-

schillende milities uitgebroken. Tienduizenden mensen, waaronder de partners van Pax Christi, hebben moeten vluchten. In juni is de Franse legermacht met VN-mandaat in Bunia aangekomen om orde op zaken te stellen. Tijdens de zomermaanden zijn de meeste medewerkers en leden van lokale maatschappelijke groeperingen teruggekeerd naar de stad. Hoewel het binnenland nog steeds te gevaarlijk is om doorheen te reizen, is Bunia redelijk veilig.

Pax Christi heeft in augustus een eerste vergadering met de partners in Bunia belegd. De meeste partners waren nog nauwelijks bekomen van de schrik over de gebeurtenissen in mei en voor velen was het nog onmogelijk om naar hun eigen huis terug te keren. Toch zijn we begonnen om samen te kijken wat er mogelijk is in Bunia. In oktober hebben we een vierdaagse bijeenkomst georganiseerd om te komen tot een gemeenschappelijke analyse van de problematiek en een gemeenschappelijke planning van activiteiten.

De situatie in Ituri is nu zodanig dat er langzaam gewerkt kan worden aan verzoening en vredesopbouw. De partners zijn vorig jaar al begonnen met kleine activiteiten op het gebied van vredesopbouw. Eind 2003 is een programma geformuleerd op basis waarvan de partners gemeenschappelijk activiteiten van vredesopbouw en verzoening ondernemen. Het programma, dat in 2004 zal starten, voorziet in de oprichting en training van vredescomités in alle gemeenschappen in Ituri; verzoeningsactiviteiten in alle gebieden; participatie in de sociale reïntegratie van strijders; training in wapenbeheersing op lokaal niveau; training van dorpsagenten op het gebied van traumaverwerking; opvang van kindsoldaten; training op het gebied van vrouwenrechten en opvang van slachtoffers van verkrachting.

Pax Christi partner Justice Plus

Justice Plus is een mensenrechten- en vredesorganisatie die in 1996 is opgericht in Bunia (district Ituri), DR Congo. De organisatie zet zich in voor het verspreiden van kennis over mensenrechten onder de Congolese bevolking en het bewerkstelligen van vrede in Congo. Daartoe heeft Justice Plus inmiddels ongeveer 1000 mensen getraind, van wie er nog steeds tientallen actief zijn voor de organisatie. Justice Plus beheert daarnaast een website en geeft een blad uit, dat aandacht besteedt aan mensenrechtenkwesies, vredesopbouw en hun eigen activiteiten. Bovendien is Justice Plus actief op het gebied van lobby en hereniging. Zo heeft de organisatie in november 2003 een bijeenkomst georganiseerd in Bunia, waarbij Lendu- en Hema-leiders bij elkaar zijn gebracht om een begin te maken met vredesopbouw in het gebied.

Pax Christi werkt sinds 2003 samen met Justice Plus aan gemeenschappelijke activiteiten om vredesopbouw te faciliteren. Op dit moment is Justice Plus een van de belangrijkste partners binnen het Congo-programma. De organisatie heeft ook veel contacten met andere regionale en internationale mensenrechtenorganisaties en richt zich samen met hen op capaciteitsopbouw in de regio.

Oeganda: taai conflicten en overbewapening van burgers

In Oeganda was de aandacht van Pax Christi in 2003 in de eerste plaats gericht op Karamoja, een regio geplaagd door moeilijk oplosbare conflicten tussen etnische gemeenschappen. De conflicten worden gekenmerkt door wraak en weerwraak en gaan gepaard met overbewapening van de burgerbevolking. Pax Christi heeft zich ingezet voor doelgerichtheid en coördinatie van vredesinitiatieven van het maatschappelijk middenveld, en voor het identificeren van adequate strategieën voor wapenbeheersing op lokaal niveau.

Op initiatief van Pax Christi en ICCO kwamen in maart alle NGO's die in Karamoja op het gebied van vrede actief zijn, bijeen om te bespreken hoe hun activiteiten beter gecoördineerd kunnen worden. In mei en juli vonden in Mbale en Moroto twee vervolgworkshops plaats. Hier zijn de resultaten gepresenteerd van een onderzoek naar vredes- en ontwikkelingsstrategieën voor Karamoja. Dit onderzoek is uitgevoerd in gezamenlijke opdracht van Pax Christi en

SNV. De onderzoeksresultaten zijn uitgemond in een 'Masterplan voor vrede en ontwikkeling van Karamoja'.

Inmiddels is SNV begonnen met een programma van capaciteitsversterking van onze vredespartners. Voor Pax Christi zijn dit in de eerste plaats de vredesinitiatieven van de religieuze leiders van Karamoja, dat zowel anglicanen, katholieken als moslims omvat. Het Kotido Peace Initiative (KOPEIN) en het Moroto and Nakapiripirit Religious Leaders' Initiative for Peace (MONARLIP) werken voortaan samen als Karamoja Religious Leaders Initiative for Peace (KARLIP). Pax Christi ondersteunt de activiteiten van KOPEIN, gericht op het mobiliseren van jonge krijgers voor vrede. Daarnaast gaven we steun aan de op mentaliteitsverandering gerichte vormingsactiviteiten van MONARLIP.

In november organiseerde Pax Christi een preconferentie voor vertegenwoordigers van lokale gemeenschappen in Karamoja over strategieën voor lokale veiligheid en wapenbeheersing. In de vervolgbijeenkomst, georganiseerd door de Uganda Human Rights Commission, constateerden de deelnemers dat het politieke klimaat in Oeganda niet ontvankelijker is geworden voor een gefaseerde, vrijwillige ontwapening, ook al wordt dit idee gesteund door een meerderheid van de Karimojong, het belangrijkste volk van Karamoja.

Projecten en partners

- Afrika
- Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië
- Latijns-Amerika
- Midden-Oosten

Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië

Voor de Balkan illustreert 2003 alle moeilijkheden waar deze regio mee kampt. De verkiezingen in drie landen, de moord op de Servische premier Djindjic, het niet voldoen aan voorwaarden van het Joegoslavië-tribunaal, de onduidelijke status van Kosovo en het weer oploeiende geweld, de onopgeloste zaken rond grote aantallen vluchtelingen en ontheemden, de visumproblemen voor gewone mensen uit de regio, corruptie en misdaad in grensgebieden en economische malaise zijn slechts enkele voorbeelden. Het opnieuw ontwikkelen van democratisering en een menswaardig bestaan voor iedereen is moeilijker dan gedacht. De uitdagingen voor landen in transitie, die ook nog een burgeroorlog hebben meegemaakt, zijn enorm.

Pax Christi startte in 2003 het programma 'Europese Integratie, een weg naar duurzame vrede'. Via onze kantoren in Utrecht, Belgrado en Skopje organiseren we activiteiten en ondersteunen we een twintigtal partners. Het gaat hierbij zowel om (sub)regionale organisaties als partners in afzonderlijke landen/entiteiten als Macedonië, Servië en Montenegro, Kosovo en Kroatië.

Pax Christi Internationaal en Pax Christi Nederland organiseerden in oktober 2003 een partnerconsultatie in Vuovar. Daar kwamen zeventig vertegenwoordigers van partner-NGO's uit de hele regio bijeen. Aan de basis, zo bleek, is de kloof tussen mensen nog altijd erg groot. Voor deze eerste consultatie was een brede agenda opgesteld, met als belangrijkste onderwerpen: de problematiek van lichte wapens, het belang van interetnische en interreligieuze dialoog, en de wijze van netwerken van verschillende organisaties. Bovendien hebben twee trainingen plaatsgevonden: lobbystrategie en organisatieversterking.

Servië, Montenegro, en Kosovo

Pax Christi publiceert samen met CRS/CDS European Forum een maandelijks katern als opmaat voor brede politieke discussie over Europese onderwerpen. Zo zijn we betrokken bij een nieuw kader van wetgeving over de rechtspositie van vrouwen en minderheidsgroepen, en bieden we onze partner Glaz Razlike, een groep jonge vrouwelijke juristen, de mogelijkheid actief te lobbyen bij parlementsleden. Daarnaast biedt Pax Christi studenten via de NGO's CEP en Center for Anti war Action de kans een regionaal debat op te zetten met beleidsmakers en minderheden, en hun rechten te monitoren. Jonge politici en parlementsleden hebben kunnen kennismaken met de randvoorwaarden voor Europese integratie tijdens hun bezoek aan Nederland en Brussel. Bezoeken aan de EU, het Joegoslavië-tribunaal, Buitenlandse Zaken en andere organisaties boden hen de kans kennis te nemen van de ontwikkelingen en gang van zaken in deze instituties.

Journalisten en NGO-activisten hebben zowel met onze partner Committee for Civic Initiative in Nis als met KONI vanuit Kosovo een cursus kunnen volgen om in grensregio's, cross border, theorie en praktijk op te doen. Onze oudste partner, Belgrado Open School, heeft een regionaal verzoeningsprogramma voor jonge studenten opgezet. Elders zijn er cursussen met de Novi Sad School for Journalists gehouden om de media verdraagzamer en meer begripvol te laten berichten over andere etnische en religieuze groeperingen.

In een regio waar religie zestig jaar is weggedrukt of misbruikt, biedt Pax Christi ruimte aan kerkelijke autoriteiten, lokaal en nationaal bestuur, journalisten, wetenschappers en politici om met elkaar in discussie te gaan en verschillende groeperingen nader tot elkaar te brengen door wederzijds respect en begrip op te bouwen. In dit kader hebben dertig jongeren met verschillende etnische en religieuze achtergronden de afgelopen zomer door de regio gereisd. Doel was van elkaar te leren en meer begrip te krijgen voor elkaars achtergronden en perspectieven.

Regeringen en burgers worden geconfronteerd met een verwevenheid van criminaliteit en politieke belangen van mensen, die een paar jaar geleden veel garen sponnen in het grijze circuit van machtsmisbruik en economische sancties en zo enorm veel macht hebben opgebouwd. De moord op Djindjic en het niet uitleveren van Mladic en Karadzic staan niet op zichzelf.

De meeste politici zien in het EU-lidmaatschap de kans op een nieuwe, succesvolle economie op (middel)lange termijn. Het is echter lastig om de kiezer tevreden te stellen met de mededeling dat het land over vijftien jaar mogelijk volwaardig EU-lid is. Veel burgers kampen immers nog met grote armoede en frustraties uit de oorlog. Uit een door Pax Christi gefinancierde studie van Center Policy Studies blijkt bijvoorbeeld dat de jeugd tot 35 jaar bijzonder weinig perspectief ziet. Tweederde van de jongeren wil, als ze de kans krijgen, zo spoedig mogelijk emigreren.

Partnerorganisaties en andere NGO's zoeken veelal lokale publiciteit voor de traumatische ervaringen en moeilijkheden waarmee de bevolking kampt. Deze publiciteit helpt bij het werkings- en verzoeningsproces en het werken aan een betere toekomst. Daarnaast blijft de noodzaak bestaan tot lobby op politiek niveau, het benaderen van jonge politici, en regionale samenwerking op het gebied van lobbytraining en organisatieopbouw.

Pax Christi partner Glas Razlike: Stem van verschil

Een van de partners van Pax Christi in Servië & Montenegro is Glas Razlike (Stem van verschil), ook bekend onder de naam Groep voor de Promotie van Politieke Rechten van Vrouwen. In 2003 heeft deze organisatie, met financiële steun van Pax Christi, onderzoek gedaan naar de effecten van de economische hervormingen op de positie van de vrouw op de arbeidsmarkt.

Glas Razlike was voor het eerst in het openbaar actief in 1999 om vrouwelijke stemmers te mobiliseren tegen Milosovic. In tientallen steden werden lezingen gehouden en netwerken gemobiliseerd om vrouwen te bewegen te gaan stemmen. In de jaren daarna heeft Glas Razlike beleidsmakers benaderd om nieuwe wetgeving tegen het licht te houden vanuit een genderperspectief.

De organisatie komt nog steeds op voor actieve participatie van vrouwen in de maatschappij. Dat is niet alleen zinnig omdat de maatschappij in overgang is naar een westerse markteconomie, maar ook omdat de burgeroorlog net achter de rug is. Na elke oorlog verslechtert de positie van de vrouw, vaak doordat de werkloosheid, armoede en onzekerheid snel zijn toegenomen.

Juist nu Servië & Montenegro op weg is naar Europese integratie passeert veel nieuwe wetgeving het parlement. Glas Razlike heeft toegang tot conceptwetgeving en wordt gevraagd de concepten te commentariëren en zo nodig amendementen voor te stellen. Zo worden waarden op het gebied van gelijke rechten voor mannen en vrouwen weer een stapje dichterbij gehaald en concreet ingevuld.

Glas Razlike werkt nauw samen met het G17-instituut, een jonge politieke partij. Daarnaast participeert Glas Razlike in het traject dat Pax Christi heeft uitgezet voor organisatieversterking van haar partners. Glas Razlike ondersteunt Pax Christi en haar netwerk op haar beurt door samen vorm en inhoud te geven aan een cursus lobbytraining, die opgezet wordt voor dertig andere organisaties op de Balkan.

Macedonië: veiligheid, lichte wapens en interregionale samenwerking

De situatie in Macedonië bleef in 2003 verontrustend, vooral op het gebied van veiligheid. Belangrijke oorzaken waren de zwakke economie en de instabiele etnische verhoudingen. Het is zaak om te blijven werken aan veiligheid op lange termijn. Samen met haar partners heeft

Pax Christi zich in 2003 vooral gericht op veiligheid, het terugdringen van kleine en lichte wapens, en het bevorderen van interregionale samenwerking tussen partners op de Balkan. Sinds juni 2003 hebben we weer een kantoor en een vertegenwoordiger in Skopje.

De ongeveer 500.000 voornamelijk illegale wapens die onder de bevolking circuleren, bedreigen de veiligheid en stabiliteit in het land. Ontwapening is een van de belangrijkste manieren om een langdurige vrede en stabiliteit in Macedonië te bewerkstelligen. Daarom zijn we samen met onze partner Civil een grootschalige ontwapeningscampagne gestart. We voeren deze campagne in nauwe samenwerking met het UNDP, het ontwikkelingsfonds van de Verenigde Naties. Tijdens de campagne maken we veel gebruik van kunst en cultuur om de aandacht van de bevolking te trekken. De reizende expositie van kindertekeningen, *Peace is my favorite color*, was net als vorige jaren een groot succes. Maar liefst 3.000 kinderen leverden een tekening in voor de expositie. Ook het multiculturele *Peace Unlimited*-festival, een reizende multimedia-karavaan van concerten, tentoonstellingen, theatervoorstellingen en poëzievoordrachten, was weer erg succesvol. Dit jaar is in twaalf steden op hetzelfde moment een concert gegeven waar zo'n 200 muzikanten aan meededen. Het centrale thema was het inleveren van lichte wapens door de burgerbevolking. Niet alleen lokale televisie- en radiostations, maar ook nationale en internationale media, waaronder MTV, besteedden aandacht aan het festival.

Op uitnodiging van Pax Christi hebben de voorzitter van Civil, Jabir Derala, en de parlementariër en voormalige generaal in het Joegoslavische leger, Gzim Ostreni, deelgenomen aan de 'Kleine en lichte wapens conferentie'. Deze conferentie vond van 8 tot 10 december plaats in Den Haag.

Samen met het IKV en het Macedonische Helsinki Comité heeft Pax Christi een project over godsdienstvrijheid in Macedonië uitgevoerd. In vijf steden is aandacht besteed aan en onderzoek gedaan naar interreligieuze relaties. De bijeenkomsten in zowel Nederland als Macedonië zijn bijgewoond door parlementsleden, ambtenaren, experts, journalisten en vertegenwoordigers van de Macedonische orthodoxe kerk en de islamitische gemeenschap. Over de interreligieuze relaties in Macedonië in het algemeen en het project in het bijzonder is de publicatie 'Godsdienst in Macedonië: geloven, haten en liefhebben' verschenen.

Life Radio, het enige tweetalige radiostation in het land en mede opgericht door Pax Christi, is nog steeds ongekend populair. In het kader van de dag van de Mensenrechten hebben twee presentatoren van het station een workshop in het Haagse Communicatiemuseum gegeven over het maken van tweetalige radioprogramma's. Verder bezochten de presentatoren verschillende Nederlandse radiostations. Het bezoek was onderdeel van het trainingstraject waarmee Pax Christi vorig jaar is gestart om Life Radio verder te professionaliseren en te verzelfstandigen.

De directeur van Life Radio is met een uitwisselingsproject van Pax Christi naar Colombia geweest. Hij heeft workshops voor lokale radiomakers verzorgd, zodat zij konden leren van de kennis en ervaring die Life Radio heeft opgebouwd op het gebied van (tweetalige) radioproductie.

Op uitnodiging van het Nansen Dialogue Center en Pax Christi heeft een groep jonge, actieve politici uit de verschillende etnische groepen en politieke partijen in Macedonië een bezoek gebracht aan ons land. De jongeren bezochten onder andere het Joegoslavië-tribunaal, het ministerie van Buitenlandse Zaken en verschillende politieke partijen. Op deze manier wil Pax Christi een nieuwe generatie politici de kans geven ervaringen uit te wisselen en ideeën op te doen, vooral op het gebied van mensenrechten. In het kader van bevordering van de regionale samenwerking en het voortzetten van de relatie hebben Pax Christi en het Nansen Dialogue Center een langdurige samenwerkingsrelatie ondertekend.

Het werk van vrouwenorganisatie Antiko blijft onverminderd actueel en belangrijk. Antiko heeft in 2003 ruim zeventig workshops aan vrouwen uit diverse etnische groepen gegeven over mensenrechten en multiculturaliteit. Zo blijft Antiko bijdragen aan interetnische samenwerking in een nog steeds verdeeld Macedonië.

Tsjetsjenië: rechtshulp voor slachtoffers mensenrechtenschendingen

De tweede oorlog in Tsjetsjenië duurt alweer viereneenhalf jaar. Nog steeds sterven er dagelijks burgers en soldaten en bestaat er geen uitzicht op een vreedzame regeling. De methodes die de Russische overheid gebruikt om tegenstanders uit te schakelen, maken zeer veel onschuldige slachtoffers. Rusland overtreedt systematisch normen die het heeft beloofd te respecteren en staat tegelijkertijd niet toe dat internationale organisaties, die toezien op handhaving van de mensenrechten, hun werk doen. Dat is niet alleen een ramp voor de bewoners van Tsjetsjenië, maar ook een ondermijning van deze internationale organisaties. Pax Christi heeft in 2003 sterk aangedrongen op internationale inspanningen om de rechten van de Tsjetsjeense bevolking te waarborgen.

Nederland bekleedde in 2003 het voorzitterschap van de Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa (OVSE). Dat voorzitterschap begon slecht, met de sluiting van de OVSE-missie in Tsjetsjenië. Rusland eiste dat de OVSE zou ophouden te rapporteren over de mensenrechtensituatie, iets waar de OVSE en de Nederlandse voorzitter terecht niet toe bereid waren. Pax Christi heeft in 2003 bij een tiental conferenties en besprekingen geijverd voor een principieel en doelmatig beleid van de OVSE, gericht op de drie belangrijkste problemen van de Tsjetsjeense bevolking: onveiligheid, rechteloosheid en armoede. Helaas bleek Nederland als voorzitter niet in staat om via de OVSE internationale betrokkenheid bij Tsjetsjenië te ontwikkelen.

Pax Christi heeft in november een geslaagde conferentie in Den Haag georganiseerd over de vraag hoe Nederland zijn voorzitterschappen van de Raad van Europa en de Europese Unie kan gebruiken ter verdediging van de rechten van de bevolking van Tsjetsjenië. Het conferentieverlag is te vinden op www.paxchristi.nl.

Pax Christi werkt ook concreet aan rechtvaardigheid in Tsjetsjenië. We zijn medeoprichter en bestuurder van de Stichting Chechnya Justice Initiative (SCJI). Via die stichting verlenen we, voor zowel Russische rechtbanken als het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, rechtshulp aan slachtoffers van ernstige mensenrechtenschendingen. Eind 2003 behartigde de SCJI 93 zaken met in totaal 114 slachtoffers: tien gevallen van marteling, 21 van buitenrechtelijke executie of moord en 83 verdwijningen. Het Europese Hof heeft in 2003 de eerste vijf zaken ontvankelijk verklaard. Bovendien vertegenwoordigt de SCJI 32 zaken voor verschillende Russische rechtbanken, in voorbereiding op aanmelding te Straatsburg. Meer informatie is te vinden op www.scji.org.

Projecten en partners

- Afrika
- Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië
- Latijns-Amerika
- Midden-Oosten

Latijns-Amerika

Colombia: aandacht voor indiaanse gemeenschappen

Nadat president Uribe Velez in 2002 aan de macht was gekomen, lanceerde de Colombiaanse regering de zogenaamde Democratische Veiligheidspolitiek met als doel de veiligheidssituatie in het land te verbeteren. De overheid zorgde in 190 plattelandsgemeenten voor de aanwezigheid van leger en/of politie en intensiverde de beveiliging van grote wegen. Afgaande op de overheidscijfers heeft deze politiek vruchten afgeworpen. Het aantal moorden daalde in 2003 met 20 procent, het aantal ontheemden met bijna 30 procent. Colombia telde bovendien 800 ontvoeringszaken minder dan in 2002 en minder aanslagen. De belangrijkste schaduwzijden van de politiek zijn de verwaarlozing van de sociaal-politieke ontwikkeling van het land en het toenemend aantal klachten over de druk van militairen en politie op sectoren van de burgersamenleving.

Ook in de gemeenschappen van onze partners in Cauca werd de overheidspresentie gerealiseerd. De guerrilla – tot dan toe de enige militaire macht in de streek – stelde de indiaanse burgerbevolking verantwoordelijk voor de komst van leger en politie. Zoals in veel rurale gebieden werd hiermee de ongewapende burgerbevolking tegen haar wil bij de machtsstrijd tussen de gewapende groepen betrokken. Pax Christi vroeg daarom aandacht voor de onafhankelijke positie van de indiaanse gemeenschappen in Cauca en ondersteunde hun vredesinitiatieven. We zochten financiering voor een grootschalig *Early Warning System* in Cauca, dat beoogt mensenrechtenschendingen in een vroeg stadium te signaleren en ontvolking te voorkomen. Daarnaast vonden we financiering voor de opleiding van jonge inheemse leiders en zonden we tien jonge Europese vrijwilligers uit naar het gebied, om de vredesinitiatieven van de partnerorganisaties met hun expertise te versterken.

Pax Christi ontwikkelde bovendien zelf een programma voor de indiaanse burgerwacht in Cauca. De 3.000 ongewapende indiaanse wachters spelen een belangrijke rol in de handhaving van orde, veiligheid en de sociale cohesie in de reservaten. Voor veel jongeren vormt de burgerwacht een reëel alternatief voor toetreding tot een van de gewapende groepen. De nieuwelingen zullen worden geschoold in de oorsprong, achtergronden, doelstellingen en het dagelijks functioneren van de burgerwacht. De wachters zullen bovendien een cruciale rol gaan spelen bij het *Early Warning System*.

De lokale democratie in Colombia functioneert gebrekkig. De burgerparticipatie is slecht, er heerst corruptie en cliëntelisme, en de druk van de illegale gewapende groepen is groot. Dit zijn belangrijke obstakels voor de politieke en sociale hervormingen op lokaal niveau die noodzakelijk zijn om duurzame vrede te bewerkstelligen. Daarom ontwikkelde Pax Christi een programma om de lokale democratie te versterken. Het programma bestaat uit scholing en technische assistentie bij de implementatie van concrete vredes- en mensenrechtenprojecten op lokaal niveau. Een essentieel en vernieuwend onderdeel is de nauwe samenwerking tussen democratisch gekozen autoriteiten, ambtenaren en betrokken burgers.

Om het toenemend geweld tegen (vertegenwoordigers van) de lokale democratie op internationaal niveau aan te klagen, mobiliseerde Pax Christi politieke steun in Europa. Het resultaat was een bezoek van een aantal Europese burgemeesters aan Colombia in de verkiezingsperiode. Tijdens dat bezoek zonden alle regionale en nationale televisie- en radiozenders in Colombia spotjes uit waarin de burgemeesters van Den Haag, Barcelona, Stockholm en Hannover de illegale gewapende groepen opriepen om de lokale democratie te respecteren. Het bezoek, dat in Colombia erg veel aandacht kreeg, omvatte verder de inauguratie van een officiële ontwikkelingsrelatie tussen Hannover en zeven gemeenten in Cauca.

Europa heeft altijd kritiek gehad op de militaire steun van de VS, maar is niet in staat gebleken zelf een coherent Colombia-beleid te ontwikkelen. Ook Nederland had de afgelopen jaren weinig politieke aandacht voor Colombia, ondanks de drugshandel via de Nederlandse Antil-

len en Aruba, afpersing en ontvoeringen waarmee de illegale gewapende groepen hun oorlogsactiviteiten financieren.

Toen de minister van Ontwikkelingssamenwerking in 2003 overwoog de bilaterale ontwikkelingsrelatie met Colombia op te schorten, organiseerde en begeleidde Pax Christi een delegatie van zeven parlementariërs - van zes politieke partijen - naar diverse Colombiaanse regio's. Het bezoek leidde tot een toename van de aandacht voor Colombia in de Nederlandse politiek, hetgeen tot uiting kwam in diverse moties in de Tweede Kamer. De minister besloot de bilaterale hulp te continueren en tevens extra steun toe te kennen aan gedemobiliseerde leden van illegale gewapende groepen, voor een bedrag van € 800.000. Tevens zegde zij een nieuwe beleidsnotitie voor Latijns-Amerika toe, waarin speciale aandacht zal worden besteed aan Colombia.

De campagne tegen ontvoeringen kreeg in 2003 een vervolg. Pax Christi verleende onder meer assistentie aan een tweedelige documentaire, die in verschillende Europese landen is uitgezonden. Op de Internationale Dag van de Mensenrechten zijn televisieopnamen gemaakt voor de slachtoffers van ontvoering en hun familieleden in Colombia. De solidariteitsboodschappen van bekende en onbekende Nederlanders worden in 2004 in Colombia uitgezonden.

Pax Christi partner: ACIN

De inheemse organisatie ACIN (Associatie van indiaanse *Cabildos* van noordelijke Cauca) is sinds twee jaar een partner van Pax Christi in Colombia. ACIN is in staat gebleken om de ongewapende burgerbevolking weerbaar te maken tegen het toenemende geweld in de reservaten. Met haar strategie van vreedzaam burgerverzet vervult zij een belangrijke voorbeeldfunctie.

Een belangrijk initiatief vormt de versterking van de Guardia Indígena (indiaanse burgerwacht), die traditioneel verantwoordelijk is voor de verdediging van de mensenrechten en inheemse waarden in de reservaten. De ruim 3.000 ongewapende indiaanse leden van deze burgerwacht registreren de bewegingen van gewapende groepen. Via vreedzame acties, zoals wegblokkades en protestmarsen, eisen zij respect voor de positie van de burgerbevolking. De Guardia heeft met deze strategie verschillende malen mensenrechtenschendingen voorkomen of beëindigd. Bovendien vormt de burgerwacht voor veel inheemse jongeren een reëel vreedzaam initiatief voor toetreding tot één van de gewapende groepen.

Pax Christi verleent politieke en technische ondersteuning aan de Guardia Indígena en financiert grotendeels de opleiding van de leden. Daarnaast ondersteunen we het jeugdwerk van de ACIN, zoals de opleiding van inheemse leiders, en een mensenrechtenproject voor indiaanse gevangenen.

Cuba: arrestatiegolf onder dissidenten

Terwijl de blik van de wereld gericht was op Irak, liet het Cubaanse regime in maart vorig jaar 78 dissidenten en voorvechters van een democratische transitie door de veiligheidsdiensten arresteren. Na schijnprocessen zijn de arrestanten veroordeeld tot onwaarschijnlijk hoge gevangenisstraffen. Onder de slachtoffers bevonden zich onafhankelijk journalisten en activisten die handtekeningen hadden verzameld voor het 'Plan Varela'. Dit plan is een initiatief van de dissidente beweging Movimiento Cristiano Liberación. De MCL, sinds jaren partnerorganisatie van Pax Christi Nederland, wil door het verzamelen van handtekeningen een wettelijk referendum afdwingen om zo democratische hervormingen te bewerkstelligen.

Na de arrestatiegolf heeft Pax Christi Nederland intensief contact met de Europese media onderhouden om de repressieve politiek aan de kaak te stellen en onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Ook organiseerde Pax Christi Nederland, samen met organisaties als de Nederlandse Vereniging van Journalisten en Reporters Without Borders, protestmani-

festaties in Den Haag en Parijs. Hierbij kwam onder andere aan de orde dat (Nederlandse) NGO's nog altijd ontwikkelingshulp aan Cuba kanaliseren via organisaties die aan het repressieve regime gelieerd zijn.

Daarnaast heeft Pax Christi in 2003 verschillende conferenties georganiseerd. Doel was het publieke debat over het Europese en Nederlandse Cuba-beleid in het licht van de recente gebeurtenissen opnieuw te entameren. De discussie tussen beleidsmakers, academici, NGO's, diplomaten, journalisten en parlementariërs richtte zich vooral op het feit dat ondanks de (beperkte) Europese sancties na maart 2003, de Europese investeringen het Cubaanse regime in het zadel houden. Nederlandse investeerders in Cuba kunnen bovendien rekenen op exportsubsidies.

In 2002 ontving de leider van de dissidente beweging MCL, Oswaldo Payá, de Sacharov-prijs van het Europees Parlement. Een jaar later werd diezelfde Payá, als de drijvende kracht achter het Plan Varela, genomineerd voor de Nobelprijs voor de Vrede. Zijn nominatie kreeg de steun van Nederlandse en Europese parlementariërs.

In 2003 ging de campagne 'Europese Investerings in Cuba versus de Conventies van het Internationaal Arbeidsrecht (ILO)' van start. Pax Christi organiseert deze campagne samen met de CNV, Europese vakbonden en de Internationale Arbeidsorganisatie. Het doel is tweeledig: komen tot richtlijnen voor Europese investeerders in Cuba en een ondubbelzinnig EU-standpunt bereiken over het naleven van de politieke mensenrechten en het arbeidsrecht in Cuba. Naleving van deze rechten zou voorwaarde moeten zijn voor de toetreding van Cuba tot het handelsverdrag tussen de EU en het Caribisch gebied, het zogeheten Cotonou Akkoord.

In het kader van deze campagne is in opdracht van Pax Christi een documentaire geproduceerd over misstanden in de toeristensector en de schendingen van het internationaal arbeidsrecht in Cuba. Dit zijn praktijken waaraan ook Europese investeerders zich moeten onderwerpen willen zij hun investering niet verliezen. De documentaire is door een actualiteitenrubriek op de Nederlandse televisie uitgezonden. De campagne krijgt in 2004 een vervolg via publieksacties en lobbyactiviteiten op internationaal niveau.

Projecten en partners

- Afrika
- Zuidoost-Europa en Tsjetsjenië
- Latijns-Amerika
- Midden-Oosten

Midden-Oosten

Irak

Het eerste jaar van het regionale Mashriq-programma van Pax Christi was opnieuw een jaar van escalatie en veel burgerslachtoffers in het Midden-Oosten. De situatie in de regio werd gedomineerd door de oorlog in Irak. De dreiging van Amerikaans en Brits ingrijpen tegen het regime van Saddam Hussein deed begin 2003 vrezen voor grote vluchtelingenstromen, opstanden in buurlanden als Syrië en Jordanië en verdrijving van de Palestijnse bevolking door Israël. Gelukkig bleken dit doemscenario's en bleven de vluchtelingenkampen rond de grenzen van Irak leeg. Op een snelle verdrijving van het Baath-regime – zonder VN-mandaat terwijl de officiële aanleiding het vermeende bezit van massavernietigingswapens was – volgde een Amerikaans-Britse bezetting. De situatie in Irak blijft onrustig, met geregelde botsingen tussen soldaten en Iraakse strijders en een toenemend aantal bomaanslagen. Op de valreep van het jaar arresteerden Amerikaanse elitetroepen Saddam Hussein.

Pax Christi protesteerde uitgebreid tegen de oorlog, die in strijd was met het internationaal recht: in brieven en advertenties, tijdens gesprekken met politici en demonstraties, en via een kaartenactie. Hierover valt meer te lezen in het hoofdstuk 'Activiteiten in Nederland'.

De oorlog zaaide verwarring in de regio. Andere regimes beseften dat zij als volgende aan de beurt konden zijn en de VS suggereerden dat ook richting Syrië en Iran. De Iraakse bevolking en de regio werden verscheurd tussen blijdschap dat een van de wreedste regimes ter wereld was gevallen, verdriet over de duizenden slachtoffers en frustratie over de verwoesting en de oneigenlijke redenen voor de oorlog. Pax Christi was uiteraard verheugd toen er een einde kwam aan de dictatuur van Saddam Hoessein. Maar daarmee is de oorlog achteraf voor Pax Christi beslist niet gelegitimeerd! Er was een andere weg geweest en die is genegeerd: het sturen van een combinatie van wapeninspecteurs en mensenrechteninspecteurs.

Tijdens de nasleep van de oorlog, in het kader van de Amerikaanse 'oorlog tegen terrorisme', nam de druk op Syrië sterk toe. In oktober gaven de VS Israël groen licht voor een aanval op een vermeend Palestijns trainingskamp. In december nam het Amerikaanse congres de *Syria Accountability Act* aan, die het mogelijk maakt sancties tegen Syrië af te kondigen. In dezelfde periode kwamen de EU en Syrië na jaren van onderhandelen overeen om een Associatie Akkoord te sluiten. Syrië was daarmee het laatste land rond de Middellandse Zee waarmee de EU zo'n verdrag sloot. De Amerikaanse druk had Syrië in de armen van Europa gedreven.

Israël en Palestina

Even leek er hoop op vrede tussen Israël en de Palestijnen toen de Amerikanen een nieuw vredesplan introduceerden: de Routekaart voor vrede. De bemiddelaars zouden dit keer echter niet alleen de Amerikanen zijn, maar een kwartet van de VS, de VN, de EU en Rusland. Hoewel het voorstel veel mankementen vertoonde, werd voor het eerst gesproken over een Palestijnse staat. Pax Christi organiseerde in juni een rondetafelbijeenkomst over de Routekaart voor organisaties en specialisten die zich bezighouden met het Midden-Oosten. Speciale gast was Jeff Halper van het Israeli Committee Against House Demolitions. Hij pleitte voor actieve betrokkenheid van de *civil society* bij de implementatie van de Routekaart. Als er nu niet hard gewerkt werd aan een twee-statenoplossing, aldus Halper, zou de mogelijkheid voorbij zijn en het conflict overgaan in een anti-apartheidsstrijd.

Op de grond werd implementatie van de Routekaart inderdaad steeds moeilijker gemaakt: Israël begon eenzijdig met het bouwen van een op sommige plaatsen acht meter hoge muur, die de Israëliëse bevolking zou moeten beschermen tegen Palestijnse aanslagen. Israël heeft uiteraard recht op veilige en internationaal erkende grenzen maar deze muur staat op Palestijns bezet gebied en heeft dramatische gevolgen voor de bevolking: dorpen worden afgescheiden van de stedelijke centra met al hun voorzieningen, boeren worden van

hun land gescheiden, gemeenschappen van hun waterbronnen en familieleden van elkaar. Ondanks internationale veroordeling en een VN-resolutie gaat de Israëlische regering door met de bouw van wat zij noemt het "veiligheidshek". Palestijnen noemen het gevaarte, met hekken en patrouillewegen langs beide kanten, de "apartheidsmuur".

Daarnaast verhevigden de Israëlische militaire acties tegen de Palestijnse burgerbevolking en ging het Israëlische leger onverminderd door met mensenrechtenschendingen als collectieve straffen, huisvernietigingen, administratieve detenties en buitengerechtelijke executies. Ook binnen Israël nam het aantal vernietigingen van huizen van Palestijnen sterk toe.

Pax Christi werkte tijdens twee campagnes samen met lokale groepen in Nederland aan bewustwording over de situatie in Israël en Palestina. In het voorjaar was er het Vastenactieproject Vrede in Betlehem, waarin Vastenactie, Dekenaat Delftlanden, IKV en Pax Christi samenwerkten. Zo'n honderd parochies, gemeenten en scholen namen deel aan dit project, dat onderwijs-, discussie- en bezinningsmateriaal bood. Hoogtepunten was een live video-uitwisseling tussen scholieren in Vlaardingen en Betlehem. Tijdens de actie werd geld ingezameld voor twee organisaties: het Arab Educational Institute in Betlehem, dat aan Pax Christi geaffilieerd is, en de Library on Wheels for Nonviolence and Peace, een organisatie die op de westelijke Jordaanoever rondrijdt met kinderboeken en onderwijs biedt in geweldloosheid en vrede.

In juni vond de tweede campagne plaats: de Zesdaagse voor Rechtvaardigheid en Vrede. De naam verwijst naar de juni-oorlog of Zesdaagse oorlog, die ertoe heeft geleid dat Israël de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook bezet houdt. Deze campagne vond tegelijkertijd plaats in Israël, Palestina, Nederland en België. Mary Schweitzer, Israëlisch vredes- en mensenrechtenactiviste, verbonden aan Peace Now en Nafez Assaily, oprichter van de Library on Wheels for Nonviolence and Peace, toerden zes dagen lang door Nederland en Vlaanderen om te spreken voor kerkelijke groepen, vredesgroepen en studenten.

Samen met Cordaid zette Pax Christi in 2003 haar lobbyactiviteiten naar de Nederlandse politiek voort en was ook actief met het voorbereiden van interventies voor de VN-mensenrechtencommissie. Eind november brachten verschillende Pax Christi-secties, waaronder de Nederlandse, Amerikaanse en Britse, een bezoek aan Israël en de bezette gebieden. Dit bezoek opende de weg voor meer samenwerking met andere secties. In december was er, zoals gebruikelijk, de Kerstwensactie voor Betlehem. Mensen uit de hele wereld, waaronder Nederland, stuurden hun vredeswensen naar Betlehem.

Libanon, Syrië en Jordanië

Pax Christi bouwde in 2003 samenwerkingsverbanden op met een aantal organisaties in Libanon, Syrië en Jordanië die zich bezighouden met mensenrechten en vredesopbouw. Zo ondersteunden we de productie van een Jordaanse documentaire over geweld tegen vrouwen en een Syrische website over vrouwenrechten (www.thara-sy.net), die online juridisch en sociaal advies geeft. Ook ondersteunde Pax Christi het werk van Association Justice et Miséricorde voor Libanese gevangenen, en verschillende activiteiten voor jongeren en minderheden. De opening van een regionaal veldkantoor in Jordanië betekende een grote stap in de verdere ontwikkeling van samenwerkingsverbanden in de regio. Pax Christi kan op deze manier beter ondersteuning bieden aan de vaak jonge organisaties waarmee we samenwerken en zit dicht op de ontwikkelingen in de regio.

Begin december organiseerde Pax Christi Nederland in samenwerking met Pax Christi Internationaal de eerste regioconsultatie in het Midden-Oosten in Libanon. Libanezen, Syriërs, Jordaniërs en Palestijnen van NGO's en andere initiatieven waarmee we samenwerken, konden kennismaken met elkaar en met Pax Christi, ervaringen uitwisselen en aanbevelingen formuleren. De voorzitter van Pax Christi Internationaal, patriarch Michel Sabbah van Jeruzalem, nam deel aan de discussies en gaf een analyse van de situatie in Palestina en de regio. Zowel de patriarch als andere deelnemers benadrukten de noodzaak om de geweldloze krachten in de regio te versterken en meer te laten samenwerken. De bijeenkomst maakte bovendien de

samenhang duidelijk tussen de verschillende activiteiten in de regio. Hoewel ieder op zijn eigen manier en terrein te werk gaat, heeft iedereen dezelfde missie: respect voor ieders rechten, vrijheid en vreedzaam samenleven tussen de verschillende bevolkingsgroepen.

Pax Christi partner: Association Justice et Miséricorde (AJEM)

In het kader van het Mashriq-programma werkt Pax Christi sinds 2003 samen met de Association Justice et Miséricorde (AJEM). Deze Libanese organisatie zet zich in voor de rechten van gevangenen in de Roumiehgevangenis, de grootste van Libanon. Hier zitten allerlei mannelijke gevangenen door elkaar: drugsverslaafden, aids-patiënten, daklozen, politieke gevangenen, rijk en arm, jong en oud, Libanees en buitenlands. AJEM verleent juridische bijstand, geeft medische en sociale hulp en helpt bij de rehabilitatie van ex-gevangenen. De organisatie werkt ook met de families van gevangenen: vaak is bemiddeling nodig om gevangenen met hun familie te verzoenen. Daarnaast ijvert AJEM voor algemene mensenrechtenissues, zoals de actie tegen de doodstraf.

AJEM-oprichter Père Hady is een Libanese priester. Hij kwam eind jaren tachtig in contact met de gevangenis en begon spirituele bijstand te bieden aan gevangenen. Tijdens zijn studie sociologie ontmoette hij de verpleegkundige Hana Nassif, de huidige projectcoördinator van AJEM. Zij kreeg het steeds moeilijker bij haar werk met gehandicapte kinderen. Humanitaire zaken kwamen niet op de eerste plaats en er werd onderscheid gemaakt tussen moslims en christenen. Hana zelf laat echter zien hoe de verschillende religieuze groepen in Libanon kunnen samenkomen. Als kind van een moslim-vader en een orthodoxe moeder trouwde ze met een katholiek.

AJEM is volgens Père Hady “een niet-confessionele organisatie van professionals en gedreven vrijwilligers, mensen die een missie hebben, zonder discriminatie.” AJEM wil een plek creëren die iedereen dient en waar iedereen welkom is. Net als de gevangenis, is het team van AJEM een afspiegeling van de samenleving: rijk en arm, christen en moslim, man en vrouw komen er samen.

Activiteiten in Nederland

geen
oorlog...

in Irak

martijn
7 jaar

Pax Christi is één beweging, werkzaam in Nederland en tal van conflictgebieden. We hebben de afgelopen jaren een sterke groei doorgemaakt, vooral in ons werk in het buitenland. De uitdaging is nu om die groei ook in Nederland zichtbaar te maken en een goede verbinding te leggen en te behouden tussen ons werk in Nederland en dat in het buitenland. Pax Christi wil haar missie profileren in de media en door middel van campagnes, publieke debatten en andere publicitaire initiatieven. We zoeken publiciteit om daarmee doelgroepen in de samenleving te bereiken, te interesseren en te informeren over ons werk en onze partnerorganisaties. In algemene zin wil Pax Christi bijdragen aan de morele en politieke oriëntatie. De identiteit en de centrale waarde van Pax Christi geven daarbij mede richting en legitimatie.

Als beweging streeft Pax Christi naar betrokkenheid, het bij elkaar brengen van mensen en het bieden van handelingsperspectieven. Pax Christi mobiliseert maatschappelijk(e) betrokkenheid bij en draagvlak voor haar werk en draagt daarmee tevens bij aan het draagvlak in Nederland voor internationale samenwerking. De mate waarin we aansluiten op de verwachtingen van de samenleving is mede bepalend voor de legitimiteit van Pax Christi en de effectiviteit van haar beleidsbeïnvloeding.

Pax Christi streeft naar maatschappelijk draagvlak door samenwerking met de rooms-katholieke kerk, experts en relevante maatschappelijke organisaties, door versterking van haar vereniging en door educatie. Hierdoor is Pax Christi in staat het beleid van de rooms-katholieke kerk en verwante maatschappelijke organisaties te beïnvloeden en hun achterban te mobiliseren ter ondersteuning van concrete programma's en partners in conflictregio's.

LEDENBERADEN

Pax Christi wil twee keer per jaar een ledenraadpleging organiseren. Daar kunnen leden met elkaar en met Pax Christi discussiëren over actuele thema's. In 2003 hebben we ledenberaden georganiseerd over Irak en de preventieve oorlog.

Pax Christi wil leden met een eigen deskundigheid uitnodigen voor expertgroepen. Zij krijgen een specifieke vraag om een beleidsvoorstel te formuleren voor nieuwe thema's. Het eerste product in 2003 van zo'n expertgroep is de beleidsnota over preventieve oorlog. Deze nota is te vinden op onze website www.paxchristi.nl.

Pax Christi wil haar leden actief betrekken bij haar missie, identiteit en het verbreden van haar maatschappelijk draagvlak. De Algemene Ledenvergadering (ALV) gaf in december het groene licht voor een structuurwijziging. Alle leden kunnen in het vervolg schriftelijk een ledenraad kiezen. De ledenraad moet een platform zijn voor inhoudelijk debat en in contact staan met de achterban. De ledenraad toetst op hoofdlijnen het beleid van de vereniging en de projectorganisatie en bewaakt de missie en identiteit van de beweging. Daarom zal de ledenraad bestaan uit mensen met een grote inhoudelijke kennis van het vredeswerk. Bisschop Ad van Luyn blijft de voorzitter van Pax Christi. Wij zijn blij dat hij hiervoor beschikbaar blijft. In 2004 wordt het voorstel verder uitgewerkt.

CAMPAGNES

Oorlog Irak

Met als motto 'Formeer vrede! Ontwapen Irak zonder oorlog', heeft Pax Christi zich het afgelopen jaar nadrukkelijk geprofileerd als een campagnevoerende organisatie. We verzetten ons tegen de vanzelfsprekendheid en onvermijdelijkheid van een preventieve oorlog tegen Irak. Daarnaast pleitte Pax Christi voor de inzet van mensenrechteninspecteurs om de onderdrukking van de Irakese bevolking tegen te gaan. Hoewel de oorlog er toch is gekomen, heeft Pax Christi de kans gekregen haar mening te laten doorklinken in de media. Daarnaast reageerden lijsttrekkers van de grote politieke partijen op onze standpunten en voerden we gesprekken met de minister-president, de minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Ontwikkelingssamenwerking. Een belangrijke steun voor Pax Christi vormde een gezelschap van zeven Nederlandse hoogleraren Internationaal- en Volkenrecht. Zij hadden zich door Pax Christi laten uitnodigen gezamenlijk stelling te nemen tegen de nieuwe Amerikaanse doctrine van de preventieve oorlog.

De campagne leidde tot veel respons van onze achterban. Twee speciale ledenberaden zorgden voor een vergaande consensus. Maar ook buiten onze directe achterban bleken mensen de opvattingen van Pax Christi te delen. Zo heeft Pax Christi-voorzitter bisschop Van Luyn 12.000 ondertekende briefkaarten, die aan premier Balkenende waren gericht, persoonlijk overhandigd. De actie was mede mogelijk gemaakt door steun van de ASN Bank. Bisschop Van Luyn was bovendien de eerste spreker tijdens een grote demonstratie tegen de oorlog in Irak op 22 maart in Amsterdam waar hij de oorlog "politiek overhaast, moreel onverantwoord en juridisch onrechtmatig" noemde. "Wie oorlog het laatste redmiddel noemt, heeft de morele plicht vreedzame middelen tot het uiterste in te zetten."

E-mailactie Betlehem

Net als in voorgaande jaren organiseerde Pax Christi in 2003 een kerstwensenactie voor Betlehem. Via www.paxchristi.nl hebben honderden mensen een persoonlijke wens per e-mail verzonden.

De kerstwensen zijn door het Arab Educational Institute (AEI), partner van Pax Christi, uitgedeeld aan de Palestijnse bevolking in Betlehem. Tijdens de kerstperiode heeft het AEI via verschillende acties aandacht gevraagd voor de uitzichtloze situatie in de bezette gebieden.

Deelnemers aan de e-mailactie verzonden de volgende kerstwens (in het Engels):

"Vrede is in Betlehem ver te zoeken! Binnenkort dreigt een muur uw woonplaats, die ook de geboorteplaats van Jezus is, dwars doormidden te snijden. Een triest dieptepunt in een al jaren durende spiraal van geweld en bezetting. U leeft voortdurend met angst en stress en u verdient ons aller steun in uw streven naar vrede en verzoening. Moge het Kerstfeest ons aller hoop op vrede versterken! Ik wens u en de uwen van harte een Zalig Kerstfeest!"

Hieraan konden de deelnemers een persoonlijke wens toevoegen.
Een greep uit de inzendingen:

"Mogen we elkaar vinden in de ene God die ons allen geschapen heeft, hoe verschillend we ook zijn, met respect voor elkaars godsdienstige overtuiging. Laten we elkaar vinden in onze medemens die ook geschapen is naar Zijn beeld en gelijkenis."

"Weet dat geloof bergen kan verzetten (en muren kan slopen). Veel hoop, moed en vrede voor kerstmis in een belegerde stad."

*"Domme mensen weren zich met wapens.
Verstandige mensen wapenen zich met woorden.
Wijze mensen ontwapenen met liefde."*

Conflict Courant

De Conflict Courant is een reeks lesbrieven, gekoppeld aan een educatieve website, over mondiale conflicten, bedoeld voor leerlingen in het Studiehuis (= bovenbouw havo/vwo, 16-18 jaar). De leerlingen kunnen zo leren over de achtergronden van conflicten die in het nieuws zijn. Hoe zijn de conflicten ontstaan? Wie zijn de actoren? Welke pogingen worden ondernomen om de conflicten op te lossen en welke partijen zijn daarbij betrokken?

In 2003 gingen de lesbrieven over de oorlogen in Irak en het Grote Merengebied. De Conflict Courant is een samenwerkingproject met het Centrum voor Mondiaal Onderwijs in Nijmegen.

Vredesspiritualiteit

Herdenking Pacem in Terris

Op 11 april 2003 was het veertig jaar geleden dat Paus Johannes XXIII zijn beroemde ency-

cliek Pacem in Terris (Vrede op Aarde) publiceerde. Voor het eerst in de geschiedenis kregen vrede, mensenrechten en godsdienstvrijheid een belangrijke plaats in een pauselijk document. Het document was gericht "aan alle mensen van goede wil", dus ook aan niet-gelovigen en mensen van andere religies.

De encycliek groeide uit tot het handvest voor het katholieke denken over oorlog en vrede en had ook buiten de rooms-katholieke kerk grote invloed. Pacem in Terris is voor de geschiedenis van Pax Christi van onschatbare waarde geworden. Onze eigen publicatie 'Met Pacem in Terris Onderweg' werd in de jaren zestig een bestseller en de vredesbeweging groeide snel.

Op uitnodiging van de Nederlandse bisschoppen, die zelf de vredesbrief 'Een kerk voor rechtvaardigheid en vrede' schreven, nam Pax Christi het voortouw bij de herdenking van Pacem in Terris op 7 juni. Pax Christi en Justitia et Pax organiseerden een forum tijdens de manifestatie 'Katholiek met hart en ziel' ter gelegenheid van het 150-jarig jubileum van de kerkprovincie. Onder de deelnemers aan het forum waren politicoloog Ben Schennink, kerkhistoricus Peter Nissen, aalmoezenier Bert van Horssen en de Limburgse begeleider van plaatselijke groepen op het gebied van missie, ontwikkeling en vrede, Kees Dekkers.

Pax Christi-voorzitter bisschop Ad van Luyn s.d.b. hield een korte inleiding over de betekenis van de encycliek en de vier pijlers die vrede bevorderen: waarheid, gerechtigheid, liefde en vrijheid. "De waarheid leidt tot vrede, wanneer ieder mens in alle oprechtheid niet alleen zijn rechten maar ook zijn plichten jegens anderen erkent. Gerechtigheid leidt tot vrede, wanneer iedereen concreet in de praktijk van iedere dag de rechten van anderen erkent en de waardigheid van elke medemens accepteert. Liefde leidt tot vrede, wanneer een ieder zelfgenoegzaamheid en baatzucht overwint en zich de noden van anderen aantrekt, bereid tot dienstbaarheid, begrip, verzoening en broederlijk en zusterlijk delen. Vrijheid leidt tot vrede, wanneer mensen zich in hun keuzes en beslissingen niet laten leiden tot overdreven vrijheidsdrang, maar zich vrij weten voor de medemens, in bewustzijn van eigen verantwoordelijkheid voor anderen en voor de samenleving."

Vredesbrief

De nieuwe vredesbrief van de Nederlandse bisschoppen, 'Een kerk voor rechtvaardigheid en vrede', gaat uit van de onvervreembare eigenheid en gelijkwaardigheid van alle mensen, het bestaan van universeel geldige waarden en de lotsverbondenheid van alle mensen. De brief bekritiseert krachten die zich weinig gelegen laten liggen aan de internationale rechtsorde en de Verenigde Naties niet respecteren. Een stelling, aldus minister van Buitenlandse Zaken Bot in een schriftelijke reactie, die niet wordt gedeeld door de Nederlandse regering omdat volgens haar het gewapend ingrijpen is gebaseerd op het geheel van Veiligheidsresoluties vanaf 1991 inzake Irak.

De bisschoppen hekelen voorts het gevaar "dat het recht van de sterkste het wint van de kracht van het recht". Dat neemt niet weg dat de bisschoppen bij grootschalige schending van mensenrechten of dreigende genocide het een plicht achten het leven te beschermen en zo'n dreiging te weerstaan.

In een paragraaf over zin en betekenis van een eigentijdse vredesspiritualiteit klinkt een vurig pleidooi voor de hoop. "Hoop is de deugd die bij het vredestreven past." Parochies worden opgeroepen leer- en oefenscholen voor solidariteit te zijn. Ook het categoriaal pastoraat, onder andere de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht, wordt daarbij nadrukkelijk ingesloten. De parochies wordt gevraagd draagvlak te zijn voor het werk van Pax Christi en Justitia en Pax.

Vredesweek

'In vrede geloven. Aan vrede werken'. In dat motto van de Vredesweek 2003 weerklonk de roep die overal ter wereld van de kerken uitging: oorlog is niet onvermijdelijk, we zijn tot vrede in staat. De opening van de Vredesweek, waar in totaal 400 mensen actief aan meededen, vond dit jaar plaats in Tilburg en was georganiseerd door IKV, in samenwerking met Pax Christi en COS West- en Midden-Brabant.

Ook dit jaar publiceerden we weer een Liturgiekrant voor kerken en scholen, waarmee de Vredesweek kon worden voorbereid. De krant verscheen net nadat Bagdad door de Amerikanen was ingenomen. In het hoofdartikel werd herinnerd aan de wereldwijde afkeuring door de kerken van de *Alleingang* van de Verenigde Staten en gepleit voor een aanscherping van de leer van de rechtvaardige oorlog, die geen ruimte laat voor eenzijdige preventieve oorlogsvoering. "Dit betekent niet dat onrechtsituaties voortaan automatisch worden getolereerd. In plaats van het instrument van preventief geweld, dienen effectieve instrumenten van druk en vreedzame inmenging te worden uitgebreid, om dictaturen niettemin de kant van vreedzame transitie op te drijven."

De Liturgiekrant, waarvan de oplage groeide naar 7.000 exemplaren, bleek ook een effectief medium om de Pax Christi-icoon en de bijbehorende handleiding in zowel katholieke als protestantse kerken breed te verspreiden.

Adventstocht

De jaarlijkse adventstocht die het KRO-programma 'De Wandeling' in samenwerking met Pax Christi organiseert, leidde dit keer door Noord-Holland. Onder het motto 'Zicht op licht' waren er vier wandelingen op vier zondagen in december. De grote publiekswandeling voerde op 21 december door de omgeving van Bergen en eindigde met een viering in de plaatselijke rooms-katholieke kerk. Ruim 700 mensen wandelden mee. Hoogtepunt vormden de video-beelden van een soortgelijke adventstocht die een week eerder in Betlehem was georganiseerd. Speciale gast in het programma was Pax Christi-medewerker Toine van Teefelen, die in Betlehem verbonden is aan het Arab Educational Institute. Bisschop Van Luyn verstuurdte tijdens de slotviering aan het eind van de adventstocht in het kader van de e-mailactie voor Betlehem de eerste kerstwens vanuit Bergen.

Om tegemoet te komen aan de vele vragen van mensen die in hun eigen omgeving een adventstocht willen organiseren, heeft Pax Christi een doe-het-zelfboekje uitgebracht. In het boekje, met als titel 'Opstap naar vrede' staan allerlei tips, teksten en opdrachten waarmee mensen spirituele invulling kunnen geven aan eigen vredespelgrimages. Pax Christi hoopt dat het boekje vooral zijn weg zal vinden naar parochies, kerkelijke gemeenten en onderwijsinstellingen. Op een bijgeleverde cd-rom staat het kaartspel 'Zicht op Licht', dat is gemaakt in de stijl van Open Kaart van het KRO-programma 'De Wandeling'.

Verspreiding van de Vredesicoon

Pax Christi Internationaal heeft voor haar vijftigste verjaardag in 1999 de icoon 'Christus is onze verzoening' laten maken. De icoon is een teken van verzoening tussen de religies van Het Boek: joden, christenen en moslims.

In het voorjaar van 2003 hebben Pax Christi Nederland en Vastenactie het boekje 'Christus is onze verzoening. Handreikingen voor ontmoetingen met de Pax Christi-icoon' gepubliceerd. De brochure biedt handvatten om de icoon al overdenkend stappen te zetten op weg naar verzoening. Naast het boekje zijn een reproductie en een bidprentje van de icoon verschenen. Het boekje is zo gewild dat de eerste druk van duizend exemplaren is uitverkocht. Inmiddels is een herdruk verschenen.

Stiltecentrum: doorstart

Het Stiltecentrum heeft begin september een nieuwe start gemaakt. De Utrechtse Stedelijke Raad van Kerken heeft als formeel verantwoordelijke een projectcoördinator aangesteld. De raad is bovendien verantwoordelijk voor de invulling van activiteiten in de ontmoetingsruimte.

Pax Christi blijft verantwoordelijk voor de kapel, die dagelijks geopend blijft en waar, onder verantwoordelijkheid van de coördinator, middagpauzediensten worden gehouden. Daarnaast wordt er voortaan elke zaterdag een Eucharistieviering gehouden. Gemiddeld bezoeken 19.000 mensen per jaar de kapel en de ontmoetingsruimte.

Organisatie en medewerkers

Organisatorische ontwikkelingen

Integreren en versterken waren in 2003 twee organisatorische kernbegrippen voor Pax Christi. De focus van de organisatorische inspanning, zoals geformuleerd in het meerjaren-beleidsplan, is op hoofdlijnen voortgezet: het vergroten van het maatschappelijk draagvlak, het versterken van de regionale aanwezigheid, het integreren van werkprocessen en het optimaliseren van de beheerskwaliteit.

De vergroting van het maatschappelijk draagvlak is ingezet met de nadruk op profilering van de missie en verbreding van het draagvlak. De ruimte hiervoor ontstond door een noodzakelijke sanering binnen de afdeling communicatie. Daarnaast zullen we werken aan een eenduidiger organisatiestructuur en sturing om de aansluiting tussen activiteiten in Nederland en in het buitenland te optimaliseren.

Pax Christi hecht veel waarde aan regionale aanwezigheid. We hadden al twee programmamanagers in de Balkan en in 2003 hebben we een regiokantoor geopend in Jordanië. Van hieruit worden de Pax Christi-projecten in het Midden-Oosten gecoördineerd met als succesvol element de vergrote capaciteit in de ondersteuning van de lokale partners. Met het oog hierop is ook gewerkt aan verruiming van de samenwerking met PSO, een brancheorganisatie die Nederlandse NGO's en hun partners in ontwikkelingslanden ondersteunt met kennisontwikkeling en financiering.

Een intern project ter verbetering van het projectcyclusmanagement vergrootte de integratie en daarmee de kwaliteit van besluitvorming, monitoring, en het financieel beheer. Ter ondersteuning hiervan hebben we twee regioteams met elk een teamcoördinator gevormd. Ook de meer inhoudelijke leerprocessen zijn hierdoor versterkt, net als via de *linking and learning* die plaatsvindt in de organisatiebrede kwartaalbijeenkomsten, de zogenaamde blokweken. Evaluaties en *best-practicestudies* vormen een belangrijk onderdeel van de interne leerprocessen. In dit kader hebben we ook deelgenomen aan een workshop over kwantitatieve resultaatmeting die het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking organiseerde.

Personeelsbeleid

Aangezien Pax Christi haar medewerkers als een van haar belangrijke *stakeholders* beschouwd, hebben we tijdens elk kwartaaloverleg expliciet aandacht besteed aan personeel en organisatie. Er kwamen onderwerpen aan de orde als arbeidsomstandigheden (opvolging van de arborisicoanalyse) en veiligheid en gezondheid op kantoor. Gezien de gezondheidsrisico's die projectleiders lopen bij reizen naar het buitenland, hebben we specifieke aandacht besteed aan mogelijke preventieve maatregelen, zoals inentingen en jaarlijks medisch onderzoek.

Daarnaast heeft Pax Christi een traject gestart rond de centrale waarden van de organisatie en de drijfveren van haar medewerkers. Dit onderwerp zal de komende jaren met regelmaat terugkeren en ook aansluiten bij de in 2004 voorziene herinrichting van de huisvesting van de organisatie.

Het ziekteverzuim daalt sinds 2001 en was in 2003 zeer laag. Dit geldt vooral voor het langdurig verzuim en is mede te danken aan de verbeterde structurering van de organisatie en werkprocessen.

Jaar	Totaal %	Kort (7 dagen) %	Middel (8 t/m 42 dagen) %	Lang (→ 42 dagen) %	Landelijk gemiddelde %
2001	6.43	1.02	0.79	4.62	5.4
2002	5.02	0.84	0.46	3.71	5.4
2003	3.01	1.83	1.18	0.00	4.7

Personeelsformatie

De organisatorische omvang steeg licht. Personeelwisselingen vonden plaats door natuurlijk verloop en sanering binnen de afdeling communicatie. Een campagnemedewerker is aangenomen en eind 2003 hebben we vacatures uitgezet voor een medewerker fondsenwerving en een medewerker media en voorlichting, tevens teamcoördinator. De functie van algemeen secretaris van de Vereniging is ad interim waargenomen door de directie van de Stichting.

De Stichting wordt geleid door een algemeen directeur, die verantwoordelijk is voor projectbeleid en aansturing, externe presentatie en beleidsbeïnvloeding, en een adjunct-directeur die verantwoordelijkheid draagt voor financiële en personele beleidsontwikkeling en organisatie.

Door een toename in de kwaliteit van de medewerkers in eigen dienst was het minder vaak nodig om extern personeel in te schakelen.

De verdergaande regionale aanwezigheid zal ook in 2004 de groei van de personeelsformatie in de projectuitvoering op het kantoor in Nederland beperken. Financiering van capaciteitsversterking in het veld door PSO zal daar een mogelijkheid tot groei geven in de vorm van nationale, regionale en/of internationale staf.

De personeelsformatie van de totale beweging (langlopende en kortdurende arbeidsovereenkomsten) zag er in 2003 als volgt uit:

	2003		2002	
	Aantal personen	Aantal dagen	Aantal personen	Aantal dagen
Personeel in vaste dienst	26	3.606	20	3.552
Personeel op projectbasis	24	4.318	28	3.694
Oproepkrachten	13	546	23	762
Uitzendkrachten/ Interim management/ Extern Advies	3	131	8	469
Stagiaires	4	337		
Totaal	70	8.938	79	8.477
In fulltime equivalenten	34.3		32.5	

De personeelsformatie van de beweging op basis van soort functie van de medewerkers was in 2003 als volgt:

	2003	
	Aantal personen	Aantal FTE's
Uitgezonden medewerkers Projectuitvoering	3	2.5
Kantoormedewerkers Projectuitvoering	28	17.2
Kantoormedewerkers Ondersteuning	20	9.5
Medewerkers Zalencentrum	13	3.1
Medewerkers Vereniging	5	1.6
Medewerkers Stiltecentrum	1	0.4
Totaal	70	34.3

Toelichting:

- 1. Kantoormedewerkers Ondersteuning worden ingezet voor Projecten, Zalencentrum, Vereniging en Stiltecentrum.*
- 2. Het relatief hoge aantal Medewerkers Zalencentrum is een gevolg van de inzet van werkstudenten.*

Huisvesting en bedrijfsvoering

Pax Christi is gehuisvest in Hoog Catharijne. Ons pand omvat het kantoor, een zalencentrum en het stiltecentrum met kapel. In overleg met de hoofdgebruikers van het pand wil Pax Christi de inrichting van het pand beter laten aansluiten bij haar missie en vredesactiviteiten.

In onze bedrijfsvoering proberen we zo duurzaam en optimaal mogelijk om te gaan met de ter beschikking staande middelen. Voorbeelden hiervan zijn de aandacht voor gebruik van milieuvriendelijk papier, hergebruik van papier en toners, gescheiden afvalverwerking en het schenken van Max Havelaar koffie en Fair Trade thee aan medewerkers en gasten in de zalen. In 2004 zullen we hieraan verdergaande aandacht besteden.

Financiën

Vredesbeweging Pax Christi

De hierna besproken financiële resultaten betreffen de geconsolideerde cijfers van de volgende organisaties:

- Vereniging "Vredesbeweging Pax Christi Nederland", hierna Vereniging genoemd;
- Stichting Pax Christi Projecten, hierna Stichting genoemd;
- Stichting Katholieke Vredesbeweging, hierna Stikav genoemd.

Deze organisaties zijn organisatorisch en bedrijfseconomisch met elkaar verbonden. Het bestuur van de Vereniging benoemt zowel de leden van het Bestuur van de Stikav, als ook de leden van de Raad van Toezicht van de Stichting.

Resultaat 2003

In bijlage 2 van dit jaarverslag wordt het resultaat over 2003 gepresenteerd in een geconsolideerde Balans (2003 en 2002) en een geconsolideerde Staat van baten en lasten (2003, begroting 2003, 2002 en begroting 2004). De geconsolideerde opstelling is noodzakelijk voor en in overeenstemming met de Richtlijn verslaggeving Fondswervende instellingen, zoals vereist voor het CBF-keurmerk. Pax Christi is reeds ver gevorderd om dit keurmerk in 2004 te verwerven. Omwille van de vergelijkbaarheid zijn de resultaten van het voorgaande jaar, de begroting voor 2003 en de begroting voor 2004 overeenkomstig gepresenteerd.

In 2003 is EUR 213.252 toegevoegd aan de vrije reserves. De dotatie is voor EUR 100.000 afkomstig uit activiteiten van de Vereniging en Stichting en is bestemd als continuïteitsreserve. Pax Christi volgt hierin de richtlijnen van de Vereniging van Fondswervende Instellingen. Dit is conform het beleid om in een aantal jaar een voldoende continuïteitsreserve op te bouwen om fluctuaties in donormiddelen te kunnen opvangen.

De Stikav verhuurt het kantoorpand, dat zij om niet ter beschikking heeft, aan de andere organisaties en is verantwoordelijk voor het groot onderhoud. Hieruit resulteert in 2003 per saldo een overschot van EUR 113.252. De vrije reserve in de Stikav is onder andere bestemd voor het groot onderhoud van het pand.

Vergelijking met het voorgaande jaar en de begroting

BATEN

De totale baten in 2003 zijn EUR 4,5 mln, dit is EUR 0,8 mln hoger dan 2002, maar EUR 0,25 mln lager dan de begroting.

De baten uit eigen fondswerving, als eerste component van de baten, zijn in 2003 EUR 421.300, wat hoger is dan de begroting en hoger dan in 2002. De acties, donaties en legaten zijn hoger dan in 2002, ook als wordt gecorrigeerd voor de stelselwijziging waardoor in 2002 EUR 29.000 minder is gerapporteerd.

De contributies en de donaties voor het Stiltecentrum zijn lager dan in 2002.

De kosten van fondswerving zijn 14% van de baten en in 2002 was dit 18%. Dit is ruim binnen de norm van 25% die het CBF stelt. In 2003 was er een relatief beperkte personele bezetting op de afdeling communicatie, welke in 2004 zal worden uitgebreid.

Netto beschikbaar uit eigen fondswerving was in 2003 EUR 363.900. Dit is (na correctie voor de stelselwijziging in 2002) gelijk aan het niveau van 2002. Deze middelen zijn 8,7% (in 2002 was dit 10,8%) van de totale middelen voor maatschappelijk draagvlak, vredeswerk en het stiltecentrum.

De ontvangen subsidies voor het vredeswerk zijn met 36% gestegen ten opzichte van 2002. De belangrijkste donoren zijn:

	Ontvangen 2003	Ontvangen 2002
Ministerie van Buitenlandse Zaken (TMF)	1.150.000	-
Cordaid	1.250.000	-
Van deze middelen in 2004 toe te kennen	-/- 357.600	-
Ministerie van Buitenlandse Zaken (overig)	761.000	1.258.100
Cordaid (overig)	437.900	1.040.900
Overige fondsen	535.100	475.600
Totaal gerapporteerde Fondsenwerving	3.776.400	2.774.600

Gebudgetteerd waren ontvangen fondsen van EUR 4.084.200. Het verschil van EUR 307.800 met de gerealiseerde baten betreft met name de middelen die nog niet zijn toegekend en worden doorgeschoven naar 2004.

Als subsidie voor het Stiltecentrum werd EUR 21.700 via de Utrechtse Stedelijke Raad van Kerken ontvangen. Per 2004 zal de Stichting Stiltecentrum namens de USRK de verantwoordelijkheid van Pax Christi overnemen voor de middagpauze diensten en de inloop.

Het zalencentrum wordt zodanig geëxploiteerd dat het een betaalbare faciliteit biedt aan verschillende maatschappelijke organisaties. De inkomsten van het zalencentrum zijn EUR 285.800 en daarmee met 19% gedaald ten opzichte van 2002. Dit komt omdat, als gevolg van de personeelsuitbreiding bij de beweging, in 2003 een zaal als kantoorruimte in gebruik is genomen. De baten zijn hoger dan het begrote resultaat.

De overige baten van EUR 69.500 betreffen met name verkoop van materialen, kwijtschelding van leningen die Pax Christi had ontvangen en resultaten van vorige jaren. Deze baten worden conservatief begroot en zijn daarom hoger dan gebudgetteerd.

BESTEDINGEN

De uitvoeringskosten betreffen de personeels-, huisvestings-, kantoor-, bestuurs- en overige kosten. In de geconsolideerde Staat van baten en lasten zijn deze uitvoeringskosten relatief laag, omdat er geen reële huur voor het gebruik van het pand is toegerekend. In de enkelvoudige Staat van baten en lasten van de Stichting en de Vereniging is wel een reële huur opgenomen, die bij de Stikav als baten wordt verantwoord. Het resultaat van het zalencentrum, na toerekening van reële huur wordt aangewend voor de opbouw van de continuïteitsreserve.

Het totaal van de uitvoeringskosten is EUR 1.847.100 in 2003, een stijging met 5% ten opzichte van 2002. De belangrijkste stijging betreft de salariskosten en pensioenpremies. De salariskosten betreffen een CAO-verhoging, de stijging van de personeelsformatie (van 30,4 naar 31,2 fte) en de kosten van reorganisatie van de afdeling communicatie. De pensioenpremies zijn met name door andere vermogensvereisten van de pensioenverzekeraar met 53% gestegen ten opzichte van 2002.

De bestedingen voor het **Maatschappelijk draagvlak** betreffen het geven van voorlichting over vredeswerk en het organiseren van campagnes en debatten. In 2003 is hieraan EUR 527.200 besteed. Hiervan is EUR 239.000 voor externe kosten voor materialen en partners, EUR

82.700 voor bijdragen aan gelieerde (zuster)organisaties en EUR 205.500 voor uitvoeringskosten van eigen medewerkers die zich bezig houden met de draagvlakactiviteiten.

De **Internationale vredesprojecten** zijn qua bestedingsvolume de grootste component van de Pax Christi organisatie. De bestedingen zijn in 2003 EUR 3.493.600, wat 26,6% hoger is dan in 2002. Ten opzichte van het budget is EUR 260.000 minder besteed. Dit bedrag zal worden ingezet in 2004.

De bestedingen voor internationale vredesprojecten per regio zijn in 2003 en 2002 als volgt (bedragen x EUR 1.000,-).

Regio	Besteed 2003	Relatief aandeel	Groei t.o.v.2002	Besteed 2002	Relatief aandeel
Midden-Oosten	329	9,4%	116,4%	152	5,5%
Zuidoost-Europa	1.035	29,6%	32,2%	783	28,4%
Afrika	1.487	42,6%	15,9%	1.283	46,5%
Latijns-Amerika	395	11,3%	-/- 4,8%	415	15,0%
Lobby	159	4,6%	-	-	-
Overige	89	2,5%	-/- 29,4%	126	4,6%
Totaal Regio's	3.494	100%	26,6%	2.759	100%

De bestedingen in Afrika waren zowel in 2003 als in 2002 meer dan 40% van het totale volume. De besteding in Zuidoost-Europa bleef iets onder de 30% van het geheel. Opvallend is de groei van de bestedingen voor het Midden-Oosten van 5,5% in 2002 tot 9% in 2003, waarmee een belangrijke doelstelling voor de bestedingen is gerealiseerd.

De kosten van het zalencentrum zijn onder het budget. Het resultaat op het zalencentrum is, als rekening wordt gehouden met reële huisvestingskosten, EUR 30.900 positief, terwijl dit in 2002 nog EUR 63.400 negatief was.

Zoals bovenstaand beschreven worden de activiteiten van het stiltecentrum overgenomen door de Stichting Stiltecentrum. De bestedingen waren EUR 74.400 in 2003, plus EUR 20.300 toe te rekenen reële huurkosten. Daarmee zijn deze kosten 35% minder is dan de gerapporteerde bestedingen in 2002.

Begroting 2004

Voor een cijfermatige opstelling van de geconsolideerde begroting voor 2004 verwijzen wij naar de laatste kolom in de Staat van baten en lasten.

De begrote omvang van de totale baten in 2004 daalt van EUR 4,5 mln in 2003 naar EUR 4,1 mln. Deze baten bestaan uit de volgende componenten.

De begroting voor de fondsenwerving laat een daling zien van EUR 421.300 in 2003 tot EUR 375.000, dit is een daling met 11%. Het verschil betreft met name de baten uit acties en extra bijdragen, die vooralsnog conservatief zijn begroot.

De kosten voor fondswerving zullen stijgen door uitbreiding van de personele bezetting, maar blijven binnen de norm van het CBF.

De begrote subsidies voor vredeswerk en lobby activiteiten zijn EUR 3.416.000, dit is een

daling met 9,5% ten opzichte van 2003. Als rekening wordt gehouden met de overgebleven middelen uit 2003 (EUR 537.600) is het begrote niveau voor 2004 vrijwel gelijk aan de baten van 2003.

Het begrote resultaat op het zalencentrum is ook in 2004 positief. Hierbij is nog geen rekening gehouden met een mogelijke verdere afbouw van het zalencentrum ten behoeve van kantoorruimte.

Als de activiteiten van het Stiltecentrum zijn ondergebracht in de Stichting Stiltecentrum zullen de beperkte kosten die Pax Christi op haar balans heeft, met name de huisvestingskosten betreffen.

Het begrote overschot is EUR 200.000, dat toegevoegd zal worden aan de vrije reserves. Hiervan komt EUR 100.000 vanuit activiteiten van de Stichting en de Vereniging en is bestemd voor de continuïteitsreserve. Daarnaast is een overschot van EUR 100.000 begroot in de Stikav en betreft doorbelaste huur onder aftrek van huisvestingskosten.

In het kader van de voorziene herinrichting van het pand, zal de indeling en de pui van het kantoorpand en de ontmoetingsruimte zullen in 2004 ingrijpend worden aangepast. De kosten hiervan zijn op EUR 300.000 begroot en zullen over de komende 10 jaar worden afgeschreven.

De begrote uitvoeringskosten in 2004 dalen met 5,5% ten opzichte van 2003, ervan uitgaande dat er geen CAO-verhoging is en de personele formatie (in relatie met de begrote lagere omvang van de te besteden subsidies) licht krimpt.

Dankzij de grote inspanning die menigeeen heeft geleverd, is de financiële situatie van de beweging over 2003 structureel verbeterd. Dit levert weer ruimte voor hernieuwde inzet voor de projecten in het buitenland, profilering van missie en verbreding van het maatschappelijk draagvlak in Nederland.

Pax Christi Nederland

Geconsolideerde jaarrekening

Alle bedragen in EUR

BALANS	2003	2002
ACTIVA		
Materiele vaste activa		
Activa ten behoeve van de bedrijfsvoering	94.337	107.880
Financiële vaste activa	22.689	22.689
Vorraden		
Vorraden in het kader van de doelstelling	5.060	3.370
Vorderingen	495.239	108.854
Liquide middelen	<u>1.480.543</u>	<u>987.459</u>
Totale activa	2.097.868	1.230.252
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Fonds activa bedrijfsvoering en doelstelling	99.397	111.250
Vrij besteedbaar vermogen	<u>365.927</u>	<u>140.822</u>
	465.324	252.072
Schulden op lange termijn	74.168	144.755
Schulden op korte termijn		
Subsidieverplichtingen	1.173.986	522.458
Aflossingsverplichtingen	91.916	71.698
Overige schulden en overlopende passiva	<u>292.474</u>	<u>239.269</u>
	1.558.376	833.425
Totaal passiva	2.097.868	1.230.252
Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	-	-

Pax Christi Nederland

	Resultaat 2003	Begroting 2003	Resultaat 2002	Begroting 2004
STAAT VAN BATEN EN LASTEN				
FONDSWerving				
Baten uit eigen fondswerving				
Contributies vredeswerk	158.011	175.000	168.068	155.000
Acties, donaties en legaten vredeswerk	256.508	217.000	211.708	217.000
Donaties voor stiltecentrum	6.758	20.000	28.701	3.000
	421.277	412.000	408.477	375.000
Kosten eigen fondswerving				
Directe verwervingskosten	34.778	34.778	25.072	25.025
Uitvoeringskosten	22.596	incl.	46.541	47.836
	57.374	34.778	71.613	72.861
Kosten in % van de fondswerving	14%		18%	19%
Netto beschikbaar uit eigen fondswerving	363.903	377.222	336.864	302.139
Subsidies overheden en anderen				
Subsidies voor vredeswerk	3.776.436	4.084.174	2.774.634	3.416.000
Subsidies voor stiltecentrum	21.666	26.606	9.086	20.000
	3.798.102	4.110.780	2.783.720	3.436.000
Baten zalencentrum	285.800	259.156	353.375	277.500
Overige baten	69.512	18.000	192.051	42.000
Totaal beschikbaar voor doelstelling	4.517.317	4.765.158	3.666.010	4.057.639
BESTEED AAN DOELSTELLING				
Maatschappelijk draagvlak				
Eigen activiteiten	238.999	243.772	193.189	236.025
Verstreekte subsidies via andere organisaties	82.679	74.481	78.396	78.500
Uitvoeringskosten	205.530	198.372	235.168	249.283
	527.208	516.625	506.753	563.808
Lobby				
Eigen activiteiten	-	-	-	30.000
Uitvoeringskosten	-	-	-	101.931
	-	-	-	131.931
Internationale vredesprojecten				
Eigen activiteiten	2.123.767	2.295.582	1.713.589	1.786.605
Uitvoeringskosten	1.369.791	1.457.869	1.045.511	1.124.566
	3.493.558	3.753.451	2.759.100	2.911.171
Zalencentrum				
Catering en faciliteiten	26.917	32.750	25.623	30.000
Uitvoeringskosten	182.031	218.679	319.583	196.436
	208.948	251.429	345.206	226.436
Stiltecentrum				
Eigen activiteiten	7.166	8.750	8.982	2.000
Uitvoeringskosten	67.185	61.000	105.650	22.293
	74.351	69.750	114.632	24.293
Totaal besteed aan doelstelling	4.304.065	4.591.255	3.725.691	3.857.639
OVERSCHOT/TEKORT	213.252	173.903	59.681-	200.000
Het overschot/ tekort is toegevoegd/ onttrokken aan:				
Vrij besteedbaar vermogen	213.252	173.903	59.681-	200.000

Accountants- verklaring

Aan het bestuur van Vereniging Vredesbeweging Pax Christi Nederland

Ingevolge uw opdracht hebben wij de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten van Vereniging Vredesbeweging Pax Christi Nederland over 2003 gecontroleerd. De financiële overzichten zijn ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2003 die voldoet aan de Richtlijn verslaggeving fondsenwervende instellingen. Bij de jaarrekening hebben wij op 8 april 2004 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de vereniging. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring bij de jaarrekening te verstrekken.

Wij zijn van oordeel dat de financiële overzichten op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming zijn met de jaarrekening waaraan deze is ontleend.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de vereniging en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dienen de financiële overzichten te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening, waaraan de overzichten zijn ontleend, alsmede met de door ons daarbij verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

8 april 2004

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Jaarrekening 2003

De volledige jaarrekening van Vereniging 'Vredesbeweging Pax Christi Nederland' en Stichting Pax Christi Projecten zijn gratis op te vragen op tel. 030 - 2 333 346 of e-mail paxchristi@paxchristi.nl of te downloaden via de website www.paxchristi.nl

Partnerorganisaties Pax Christi

Hiernaast volgt een lijst van partnerorganisaties waarmee Pax Christi samenwerkingsrelaties onderhoudt. Deze organisaties leveren een bijdrage aan de realisering van het strategieplan van Pax Christi.

Afrika

- Afrika**
 - 1. Association of Member Churches in Eastern Africa (AMECEA)
 - 2. Association des Conférences Episcopales de l'Afrique Centrale, (ACEAC);
 - 3. Fellowship of Church Councils and Churches in the Horn and Great Lakes of Afriica (FECCLAHA)
- Ethiopië**
 - 4. East African Action Network on Small Arms
 - 5. Ethiopian Evangelical Church of Mekane Yesu
 - 6. Gambela Peace Council
 - 7. SNV-Ethiopia
 - 8. ZOA Refugees
 - 9. Norwegian Christian Aid
- Kenia**
 - 10. Ethiopian Interfaith Forum for Development Dialogue and Action
 - 11. Kenya Action Network on Small Arms
 - 12. National Council of Churches of Kenya
 - 13. People for Peace in Africa
 - 14. Security Research and Information Centre (SRIC)
 - 15. SNV-Kenya
- Oeganda**
 - 16. Acholi Religious Leaders Peace Initiative
 - 17. Action for the Development of Local Communities (ADOL)
 - 18. Community Empowerment for Development (CEFORD)
 - 19. Moroto and Nakapiripirit Religious Leaders' Initiative for Peace (MONARLIP)
 - 20. Kotido Initiative for Peace (KOPEIN)
 - 21. RK Bisdom Moroto, Justice and Peace Commission
 - 22. SNV-Uganda
 - 23. Uganda Joint Christian Council
 - 24. Uganda Catholic Episcopal Conference
 - 25. RK Bisdom Arua, Justice and Peace Commission
- Burundi**
 - 26. Nduwamahoro le non-violent actif, Gitega, Burundi
 - 27. Commission Episcopal Justice et Paix, Burundi
- Soedan**
 - 28. Aktion Africa Hilfe
 - 29. Drylands Pastoral Mission International
 - 30. ECS Bisdom van Juba
 - 31. ECS Bisdom van Rokon
 - 32. ECS Bisdom van Torit
 - 33. Equatoria Civic Fund
 - 34. Father Saturnino Ohure Foundation
 - 35. Federation of Southern Sudanese Civil Society Organisations (FOSCO)
 - 36. Imatong Ranges Association for Development (IRAD)
 - 37. Kidepo Valley Peace Project and Development
 - 38. Larjour Centre for Policy Development and Training
 - 39. Naath Community and Development Services
 - 40. New Sudan Council of Church (NSCC)
 - 41. South Sudan East Bank Community Association (SSEBCA)
 - 42. Sudan Ecumenical Forum
 - 43. Sudan Catholic Bishops' Conferences (SCBC)
 - 44. Sudan Evangelical Bishops' Conferences (SEBC)
 - 45. Sudan Evangelical Association (SEA)
 - 46. Olu'bo Rural Development Agency
 - 47. Pibor Community Organisation for Peace and Development
 - 48. RK Bisdom van Torit, Justice and Peace Commission
 - 49. Safe Harbour
 - 50. Southern Catholic Bishops' Regional Conference (SCBRC)
 - 51. Sudan Council of Churches
 - 52. Toposa Development Association
- Congo**
 - 53. Justice Plus
 - 54. Forum des Mamans en Ituri

55. Centre Resolution des Conflits
56. Centre d'Initiatives et de Créativité pour le développement rural (CIC)
57. Le Bon Samaritain
58. Fondation pour la Paix Durable
59. Commission Diocésaine Justice et Paix Mahagi
60. Commission Diocésaine Justice et Paix Bunia
61. Institut Supérieur d'Enseignement Agricole et Vétérinaire (ISEAV)
62. Voix des opprimés
63. Comission Diocésaine Justice et Paix Isiro
64. Comission Diocésaine Justice et Paix Dungu Doruma
65. Comission Diocésaine Justice et Paix Wamba
66. Les Amis de Nelson Mandela pour la défense des droits de l'homme
67. Chrétiens pour la paix (Kisangani)
68. Commission Diocésaine Justice et Paix Kisangani
69. Chrétiens pour la paix (Kinshasa)
70. Groupe Universitaire Pax Christi Butembo
71. Groupe Likunga (Butembo)
72. Pax Christi Bukavu
73. Pax Christi Goma
74. Groupe Jérémie Bukavu
75. Nous Sommes Frères Bukavu
76. Groupe Amos
77. Pax Christi Kikwit
78. Commission épiscopal Justice et Paix (national)
79. Liprodhor
80. AMI
81. CRC
82. Groupe paroissal Busogo

Rwanda

Latijns-Amerika

Colombia

83. Bisdom Urabá
84. CRIC
85. CRIT
86. Conciudania
87. ACIN (noordelijk Cauca)
88. AMUNORCA (noordelijk Cauca)
89. Equipo Misionero de Toribio (Cauca)
90. RedePaz
91. Kerkelijke Commissie Vida, Justicia y Paz in Apartadó (Urabá)
92. Laboratorio para la paz
93. Corporación Utopias
94. Voces del Secuestro
95. Fundación La Maria, Cali
96. UOAFROC
97. Horizontes de Libertad (Tolima)
98. Movimiento Cristiano Liberación (MCL) / Proyecto Varela

Cuba

Midden-Oosten

Israël

99. Peace Now local group Kfar Saba
100. Women's Coalition for a Just Peace

Bezette Palestijnse gebieden

101. Arab Educational Institute
102. Panorama Center Jerusalem

Jordanië

103. Arab Women Media Centre

- Libanon** 104. Association Justice et Miséricorde (AJEM)
105. Movement for People's Rights
- Syrië** 106. al-Ard
107. DarEmar
108. Etana

Zuidoost- Europa

- Kosovo** 109. Balkan Sunflowers
110. Group Kosovo Organisation for New Initiatives
111. KONI Kosovo Organisation for new initiatives
112. Zene idamos pravo
113. Roma organisation Recepte
114. Novo procetak
115. OVSE
116. UNMIK
- Kroatië** 117. Caritas Croatia
118. Centre for Peace, Non-Violence and Human Rights Osijek
- Macedonië** 119. Antiko
120. Civil
121. Civil Society Resource Center
122. DROM
123. Foundation Open Society Institute/Soros Macedonia
124. Life radio
125. Macedonian Helsinki Committee
126. Nansen Dialogue Center
127. Peace Action
128. Youth Educational Forum (Street Law/Debate Club)
129. SEESAC
130. Saferworld
131. Racviac
- Servië** 132. Anglo Yugoslav Society
- Montenegro** 133. ASTRA - Anti Sex Trafficking Action
134. Belgrade Centre for European Integrations
135. Belgrade Open School
136. Catholic Archdiocese of Belgrade
137. Centre for Anti-war Action
138. Centre for Development of Serbia
139. Centre for Policy Studies
140. Committee for Civic Initiative
141. Group for Promotion of Women's Political Rights Social justice
142. Group MOST
143. Institute for European Studies
144. Konrad Adenauer Stichting
145. Novi Sad School of Journalism
- Tsjetsjenië** 146. Agency for Rehabilitation and Development ARD/Denal, Karaboulakh/Grozny
147. Chechnya Justice Initiative, Moscow

Besturen en medewerkers
Pax Christi
per 31 december 2003

BESTUREN

Bestuur Vereniging Pax Christi Nederland

Bisschop Ad van Luyn s.d.b. (voorzitter)

Paul Sars

Cees Brinkhuizen

Edith Brugmans

Janske Hermens

Raad van Toezicht Stichting Pax Christi Projecten

Thom Stoelinga (voorzitter)

Peter Duymelink

Ria Braspenning

Bestuur Stichting Katholieke Vredesbeweging (Stikav)

Pieter Rookmaker (voorzitter)

Gerard de Groot

Gerard Snijders

MEDEWERKERS

Directie

Jan Gruiters (directeur)

Freek Landmeter (adjunct-directeur)

Communicatie

Gied ten Berge

Marcel van den Tooren – Zwart

Facilitaire ondersteuning

Sonia Battjes

Sander Furth

Medea Lindelauf

Regina Teunen

Webmaster

Ruud van Piggelen

Financiële administratie

Gonnie Bas

Lucie van Houwelingen

Giny Rossel

Gerrie van Vreeswijk

Personeel & Organisatie

Marlenne Bousie

Moniek Baerwaldt

Afdeling Lobby

Micha Hollestelle

Sara Ketelaar

Afdeling Afrika

Riecky Peeters

Joost van Puijenbroek

Edwin Ruigrok

Simon Simonse

Annemarie Sweeris

Facilitators

Gwado Ador (Radio Voice of Hope)

Toby Martirio Oduho (Nairobi)

Afdeling Latijns-Amerika

Marianne Moor

Liduline Zumpolle

Facilitators

Hector Torres (Colombia)

Natalia Orozco (Colombia)

Andres Paz (Colombia)

Afdeling Midden-Oosten

Evert-Jan Grit

Marjolein Wijninckx

Facilitator

Toine van Teefelen (Betlehem)

Afdeling Zuidoost-Europa

Balkan

Gemma Claessen

Karel Roos

Karlijn Leentvaar

Facilitators

Biljana Dakic (Servië)

Nehari Sharri (Kosovo)

Petra Pajdakovic (Kroatië)

Kristina Naceva (Skopje)

Tsjetsjenië en MVO

Egbert Wesselink

Nico Plooijer

Stiltecentrum

Dirk van den Hoven

Vrijwilligers Stiltecentrum

Mirjam Boers

Ans Oostveen - Drubers

Riet van de Boom-van Tuyl

Astrid van der Poel

Karin Dingemans

Dora Sangers

Carina van Gool

Marry Schutte

Sietske ten Hove

Joop Slager

Mieke Jansen

Olga Versteegh

Wil Kamminga

Theo Verwoerd

André van Kempen

Elly Vlaar

Jan Kerstholt

Alie Wallet

Mary Martosemito

Sandra van de Wetering

David Mullink

Werkgroep Midden-Oosten en Noord-Afrika

Voorzitter

Wim Bartels

Leden

Erik Ackerman

Jannie Kuik

Yousef Ahmed

Erik Laan

Mirjam van Dorssen

Jan Jaap van Oosterzee

Mient-Jan Faber

Lilian Peters

Willem van Genugten

Johan van Rixtel

Evert-Jan Grit

Charles Schoenmaeckers

Jan Gruiters

Martin Sieperman

Joost Janmaat

Juliette Verhoeven

Wilco de Jonge

Lambrecht Wessels

Jet Kraemer

Marjolein Wijninckx

Werkgroep Biologische Wapens

Voorzitter

Ineke Malsch

Leden

Koos van der Bruggen

Jan Gerbrandy

Henk Labots

Gerard Lössbroek

Wil van Rijswijk

Bas Roufs

VERTEGENWOORDIGINGEN PAX CHRISTI NEDERLAND

IKV

Frans Bauke van der Meer

Paul van Aalst

Gerda Klievink

Justitia et Pax

Gied ten Berge

KRO

Ed d' Hondt

Pax Christi Internationaal

Ben Schennink, penningmeester

Oost-West Beraad R.K. Kerkprovincie

vacant

Novib

Jan Gruiters

Jaarverslag 2003

63

Colofon

Pax Christi Nederland

Bezoekadres
Godebaldkwartier 74
3511 DZ Utrecht

Postadres
Postbus 19318
3501 DH Utrecht

Telefoon
(030) 233 33 46

Fax
(030) 236 81 99

E-mail
paxchristi@paxchristi.nl

Website
www.paxchristi.nl

Fotografie
Omslag, Latijns-Amerika en Midden-Oosten: Ronald de Hommel
Irak, martelmuseum: Newsha Tavakolian

Tekst
Tekstlink (Machiel van Zanten)

Grafische *vormgeving* en druk
Artoos Nederland

Pax Christi Nederland

Bezoekadres:
Godebaldkwartier 74
3511 DZ Utrecht
Tel. 030 2333346

Postadres:
Postbus 19318
3501 DH Utrecht
e-mail:
paxchristi@paxchristi.nl
website: www.paxchristi.nl
giro Stichting Pax Christi
Projecten: 882303
giro Pax Christi Nederland:
593352